

Es Busqueret

Revista de divulgació ornitològica

Número 31
Hivern 2013

Un racó per descobrir

***La Bassa de
Morella***

Viatge

Illa de Fair

Naturalisme

***Cens de les aus
aquàtiques hivernants
a les Balears***

**PROU RETALLADES
ALS PARCS NATURALS**

A través de l'objectiu - Una imatge de natura

Cala Blanca

Nikon D700, Sigma 70-200, f:9, 2 minuts d'exposició, filtre degradat neutre de 3 passes

Realitzada a Cala Blanca (Andrax) a posta de sol el 10/11/2012

Des de fa ja temps recorro les cales més amagades, però en perill d'urbanització, com és el cas de Cala Blanca. M'hi vaig interessar arran d'un article publicat en premsa en què el GOB denunciava la seva situació. Es tracta d'una cala que ofereix moltes situacions de llum diferents i em permet jugar amb les diferents tècniques de filtres i exposicions. Hi he passat moments molt agradables fent-hi fotos tot sol o bé en companyia de Marcos Molina o José B. Ruiz. A tot dos els encanta el lloc, i cada un de nosaltres realitzam fotografies de forma diferent. Alguna de les imatges d'aquesta cala s'ha emprat per il·lustrar articles a fòrums de conservació com és el cas de "SOS Paisajes de Mar". Sé que no viuré de la fotografia, però intent que les meves imatges siguin útils per a campanyes conservacionistes o divulgatives.

Luis Alberto Domínguez

(León, 1962. Vaig comprar la meua primera càmera reflex el 83, una Konica, la qual vaig canviar als pocs mesos per una Nikon F. Vaig gaudir-la uns pocs anys, però la vaig penjar amb l'arribada dels fills. Quan la vaig intentar recuperar de nou, havia arribat el món digital. Vaig reprendre l'afició amb una D50. M'impactà la primera nocturna, fou espectacular, i a la fi dit i fet, això era increïble!!!! Llavors arribaren la D200, D300 fins la D700 actual. Em consider part del moviment "Only RAW" (sense retoc fotogràfic). Tinc una empresa amb diversos socis de maquinària d'hosteleria i rob tot el temps possible al son o a la meua vida personal per dedicar-me a la fotografia de natura, per mostrar-la i difondre'n la importància que es conservi tal com està.

Sumari

2	A través de l'objectiu
Cala Blanca
per <i>Luis Alberto Domínguez</i>	24	Es Busqueret se'n va de viatge
L'Illa de Fair
per <i>Elisa Miquel Riera</i>
4	Editorial	32	L'Entrevista
Raquel Vaquer
per <i>Rafel Mas</i>
5	Aquí què hi veus?
El reietó d'hivern
per <i>Pere J. Garcias</i>	38	Un racó per descobrir
Sa Bassa de Morella
per <i>Xavi Méndez</i>
6	Naturalisme
Cens de les aus aquàtiques hivernants a les Balears
per <i>David García</i>	42	The Big Year
per <i>Josep Manchado</i>
		45	Publicacions
Racó del lector
16	Actualitat
Cel·lebrat el 8è congrés del GIAM
per <i>Lupe Suárez</i>	46	Col·laboració
Cómo puede un auto equivocarse tanto?
per <i>Jose L. Greño</i>
21	Quadern de camp
per <i>Steve Nicoll</i>	48	Identificació
Les curleres
per <i>Jordi Muntaner</i>
22	Més que aucells
Dofí mular
per <i>Xavier Canyelles</i>		

Es Busqueret

Revista de divulgació ornitològica de les Illes Balears
Número 31 - Hivern 2013 - Publicació gratuïta.
www.esbusqueret.com - info@esbusqueret.com

Edita

GOB - Grup Balear d'Ornitologia i Defensa de la Naturalesa
Manuel Sanchís Guarner, 10 - 07004 Palma
www.gobmallorca.com - info@gobmallorca.com

Editor

Manuel Suárez

Comitè editorial

Cati Artigues, Cristina Fiol, Xisco Lladó, Rafel Mas, Lupe Suárez

Revisió lingüística

Magdalena Prohens

Disseny i maquetació

Toni Muñoz

També han col·laborat a aquest número:

Jaume Adrover, Xavier Canyelles, Gemma Carrasco, Luis Alberto Domínguez, David García, Pere J. Garcias, José L. Greño, Josep Manchado, Oliver Martínez, Xavi Mendez, Elisa Miquel, Jordi Muntaner, Steve Nicoll, Maricarmen Oriola, Jason Moss, Biel Perelló, Maties Rebassa, Delfin Tió, AFONIB.

DL: PM-1937-2004 **ISSN:** 1889-4275
Prohibida la reproducció no autoritzada, total o parcial, amb finalitat comercial.

Fotografia de portada:
Flamenc, *Phoenicopterus roseus*
Autor: Oliver Martínez

Company style

Podria ser una variant grollera i gonellista del ball de moda, però no. Company està marcant estil propi en la gestió mediambiental d'aquesta legislatura. Els trets bàsics són la fatxenderia, el menyspreu cap a tot allò que suggereixi ecologisme, l'odi cap a les posicions políticament allunyades del seu dogma i el servilisme absolut davant els qui controlen els fils de l'economia illenca. Curiosament (o no) aquest patró és norma en els diferents directors generals i alts càrrecs polítics de la Conselleria, col·locats per ell o pel *presidente*. Això sí, Company hi suma un tret distintiu per damunt de la seva cort: una ignorància supina en temes cabdals per regir el seu departament, que no seria especialment important si no fos perquè ho agreuja amb una tan pretesa com ridícula vanitat de coneixement absolut. Tot plegat, una combinació altament destructiva.

Company està fent bons els més nefastos consellers que han governat sobre medi ambient a les Balears. Semblava que Jaume Font seria insuperable, però vora Company sembla un escolanet. No ens ha de venir de nou, coneixent de quina pasta està fet: negociant de l'agricultura (que no agricultor), portaveu incondicional dels grans propietaris i empresaris rurals, organitzador de tractorades i aliat dels antiparcs.

Amb aquest rerefons, regalar-li a Company la possibilitat de disposar sobre els nostres espais naturals protegits ha estat com posar el llop a guardar les ovelles. I els retalls en el pressu-

post de la Comunitat han estat l'excusa perfecta per transformar radicalment el model de gestió dels espais naturals protegits seguit al llarg dels darrers 25 anys. Un model molt millorable, amb moltes mancances, però que gràcies a l'esforç personal dels més directament implicats en la gestió havia assolit una línia esperançadora.

En una de les seves nombroses perles, pocs mesos després del seu nomenament, Company ja manifestà que "els espais naturals s'hauran de mantenir per ells mateixos". Més enllà de la irresponsabilitat manifesta d'aquesta concepció, en què es vol eludir l'obligació legal del Govern de garantir la conservació dels espais protegits, el conseller deu considerar banals tots els estudis que quantifiquen quina és la contribució econòmica dels espais naturals al gran negoci turístic i urbanístic. Segurament aquesta mateixa concepció, curta de mires, motivà una altra de les seves perles glorioses: "hi havia gent acostumada a viure del medi ambient i s'ha acabat". Una afirmació que, a més d'indocumentada, és també contradictòria amb la seva pròpia persona.

Les diferents decisions adoptades per l'equip de Company van clarament en la línia de la mercantilització dels espais protegits. En primer lloc, cal reduir el pressupost general, minimitzant la inversió i acomiadant personal. En segon lloc, cal suprimir tota quanta normativa pugui ser un entrebanc per a les noves pretensions (la modificació

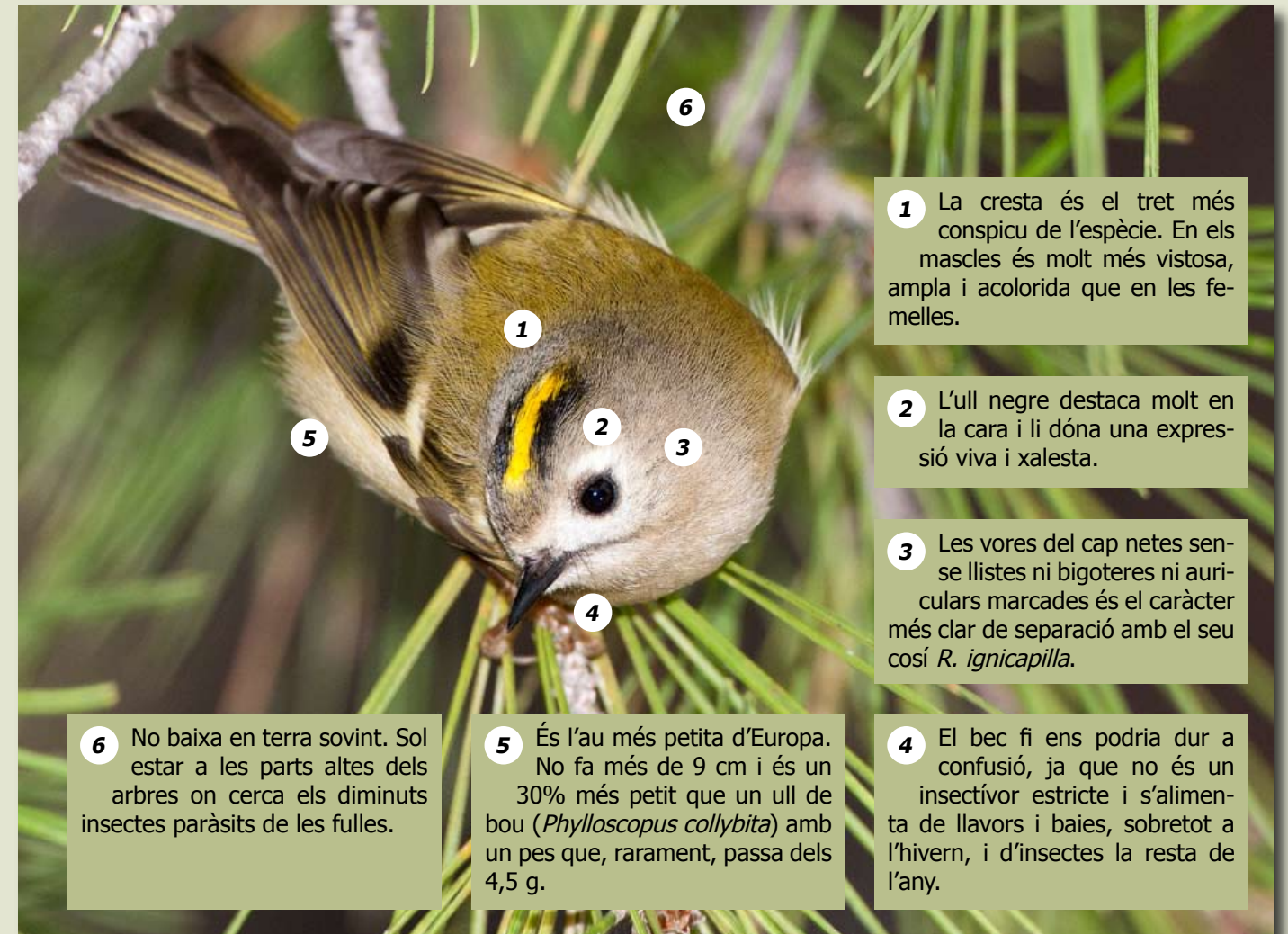
del decret de protecció dels alzinars i la modificació del PORN de la Serra de Tramuntana ja són a la cuina, i això no ha fet més que començar). En tercer lloc, cal obrir-los a l'exploració econòmica, segons la filosofia del Pla Balears Natura 2015, amb els objectius d' "augmentar el nombre de visitants; posicionar aquest producte dins l'estratègia de promoció turística del Govern; ajudar al desenvolupament socioeconòmic dels municipis de l'entorn, i fomentar que hi participi el sector privat." En definitiva, els espais protegits deixen de tenir raó de ser per ells mateixos i per les seves funcions ambientals i socials fonamentals, i passen a posar-se a disposició del gran negoci turístic. Els grans beneficiats en seran els terratinents i l'empresa privada, que com és obvi no persegueixen prioritàriament el benefici general sinó el propi. Els grans agreujats serem la resta de ciutadans, que veurem com es desmunta, es reparteix i es degrada allò que s'ha construït durant 25 anys de grans esforços en la conservació dels més valuosos espais naturals de les Balears. Hi ha molt en joc. •

PROU RETALLADES ALS PARCS NATURALS

I aquí, què hi veus?

Què ens diuen els detalls de la imatge sobre aquest aucell?

Per **Pere J. Garcias**

1 La cresta és el tret més conspicu de l'espècie. En els mascles és molt més vistosa, ampla i acolorida que en les femelles.

2 L'ull negre destaca molt en la cara i li dóna una expressió viva i xalesta.

3 Les vores del cap netes sense llistes ni bigoteres ni auriculars marcades és el caràcter més clar de separació amb el seu cosí *R. ignicapilla*.

4 El bec fi ens podria dur a confusió, ja que no és un insectívor estricte i s'alimenta de llavors i baies, sobretot a l'hivern, i d'insectes la resta de l'any.

6 No baixa en terra sovint. Sol estar a les parts altes dels arbres on cerca els diminuts insectes paràsits de les fulles.

5 És l'au més petita d'Europa. No fa més de 9 cm i és un 30% més petit que un ull de bou (*Phylloscopus collybita*) amb un pes que, rarament, passa dels 4,5 g.

El reietó d'hivern, *Regulus regulus*

Ja som a l'hivern! I afortunadament, com sempre, no n'hi ha dos d'iguals pel que respecte a les aus hivernants. A la tropa de ropits, tords, coa-roges de barraca, titines, xàtxeros blancs i estornells, de tant en tant se n'hi afegeixen d'altres, generalment més escassos, però que de cop apareixen en gran nombre. Hi ha hiverns de lleonets, de tords burells, de pinsans mecs i, com enguany, de reietons. S'ha de dir per endavant que aquí ja tenim el reietó cellablanca (*Regulus ignicapilla*), que és sedentari i probablement hivernant, però avui parlarem de l'altre, el reietó d'hivern (*Regulus regulus*). Pels qui ja teniu una edat i vàreu estudiar llatí, el nom científic ja us sonarà. Ve de REX, és a dir, rei, més la desinència o afegeit *-ulus*, que modifica el substantiu i el converteix en diminutiu.

Així, agafant l'arrel rex, que per fer-ho més eufònic canvia la x per la g, i *-ulus*, ja tenim el nom fet: *regulus*. En aquest cas es repeteix el gènere i l'espècie, i a mi em va molt bé perquè m'estalvia feina. El nom sembla que prové de llegendes nòrdiques d'origen cèltic que atribueixen a l'au més diminuta d'Europa les funcions de druida de les aus, i així tendria un tractament més noble i esdevendria el rei de les aus. Anem per feina. En castellà és reyezuelo sencillo, en contraposició al llistat; en portuguès, *estrelinha de poupa* (estrelleta de cresta); en francès, *roitelet huppé* (de cresta); en italià *regolo*, sense comentaris; en anglès, *goldcrest* (a l'*ignicapilla* li diuen *firecrest*); en alemany, *wintergoldhähnchen*, literalment gallet de cresta daurada d'hivern; en neerlandès, *goudhaan*, gallina daurada. En

els idiomes escandinaus apareix el rei: en danès, *fuglekonge*, rei de les aus; en suec, *kungsfågel*; i en danès, *wonterfögelkønang*, rei de les aus d'hivern. En basc és *mendi-erregetxo*, rei de la muntanya. Com haureu pogut deduir, allà on no tenen l'*ignicapilla* sols l'anomenen rei de les aus, però on tenen les dues espècies sempre és d'hivern, o de la muntanya, en tot cas fent referència al fred. També és interessant la distinció entre or per *R. regulus* i foc per *R. ignicapilla* (que, com us podeu imaginar, vol dir de cabell encès, en llatí) en diversos idiomes com l'esmentat anglès i el neerlandès *vuurgoudhaan* (gallina d'or de foc). Un apunt final: en certes zones de Catalunya, a ambdós costats de la frontera, s'empra el nom antic de safranet, que em sembla molt apropiat i delicat per acabar. •

Cens de les aus aquàtiques hivernants a les Balears

Per David García

Les zones humides de les Illes Balears desenvolupen una funció important com a llocs d'hivernada per a les aus aquàtiques del Paleàrtic, ja que acullen milers d'aus de diverses espècies; d'aquesta manera, les illes tenen un paper important en la conservació d'aquest grup d'aus. Per tant, és d'importància cabdal disposar d'informació bàsica sobre la hivernada d'aquestes aus, amb la finalitat de conèixer les quantitats d'espècies presents en els diferents medis aquàtics durant els mesos hivernals. Per a assolir aquest objectiu, des de ja fa temps es realitzen a Balears, de forma coordinada, censos hivernals.

Cal ressenyar que, entre els diferents programes de seguiment d'aus que es duen a terme a Balears, el cens d'aus aquàtiques hivernants és el més antic i té una alta participació d'ornitòlegs i amants de les aus. Tot i que els censos d'aus aquàtiques hivernants tenen lloc a Espanya des de la dècada dels seixanta, no és fins a mitjans dels anys 80 quan el Grup Balear d'Ornitologia i Defensa de la Naturalesa (GOB) els posa en marxa a les illes, amb la col·laboració de l'administració. Durant els primers anys es censaren unes quantes localitats com s'Albufera de Mallorca i s'Albufera d'Es Grau a Menorca, i s'incorporaren noves àrees als anys posteriors. A partir de 1990 els censos es fan de forma continuada, abasten totes les illes i altres entitats ornitològiques com la Societat Ornitològica de Menorca (SOM) i l'Equip de Natura (GEN/GOB-Eivissa) participen en la coordinació i compilació de dades de camp. Actualment, es censen unes 65 localitats, entre ecosistemes aquàtics naturals i medis artificials, com ara depuradores i embassaments. Els censos d'aus aquàtiques hivernants de Balears s'emmarquen dins el programa internacional de censos (IWC, International Waterbird Census) que coordina l'organització global Wetlands International des de 1967. SEO/

BirdLife és l'entitat que s'encarrega de la recopilació dels censos que s'efectuen a Espanya i qui integra posteriorment la informació a la base de dades de Wetlands International, organització que recopila totes les dades d'aus aquàtiques hivernants a escala internacional. Fins al dia d'avui, els resultats d'aquests censos a Espanya s'han analitzat en dues publicacions.

És sumament important el seguiment d'aus aquàtiques hivernants com a instrument fonamental per a la valoració dels ecosistemes aquàtics. Els efectius poblacionals d'aus aquàtiques hivernants són emprats pel Conveni RAMSAR com un dels criteris per a la declaració de zones humides d'importància Internacional. També són emprats per BirdLife International per a la identificació d'Àrees Importants per a la Conservació de les Aus (IBA) i per la Unió Europea per a la declaració de Zones d'Especial Protecció per a les Aus (ZEPA). Aquests seguiments també són emprats com un indicador de l'evolució de l'estat de conservació de les zones humides i ofereixen informació per a la presa de mesures de gestió necessàries per a la preservació d'aquests ecosistemes. Tot i així, uns dels aspectes més rellevants d'aquest programa és la seva capacitat per a proporcionar tendències poblacionals a llarg termini, disposant així d'informació sobre l'evolució de les poblacions d'aus aquàtiques, una informació crucial per a posar en marxa mesures de gestió. És necessari remarcar que totes aquestes dades contribueixen al coneixement de l'hivernada d'aus aquàtiques al sud d'Europa. Finalment, el desenvolupament dels censos d'aus aquàtiques hivernants també pretén promoure la participació, amb la finalitat de poder involucrar voluntaris en els programes de seguiment d'aus, al mateix temps que es dona a conèixer la riquesa d'espècies dels ecosistemes aquàtics illencs.

Agró blanc, *Egretta garzetta*

Els censos es duen a terme amb la col·laboració de voluntaris, de forma anual, durant el mes de gener, coincidint amb el període en què moltes espècies d'aquàtiques es congreguen i es mostren més estables. Es fan a totes les illes de forma coordinada i es fixa una data per censar de forma simultània les diferents zones humides; així, es redueix la distorsió de comptatges repetits causat pels desplaçaments de les aus. Aquests recomptes s'efectuen durant les primeres hores del matí, ja que és el moment amb major activitat de les aus, i es realitzen mitjançant recorreguts a peu. A s'Albufera de Mallorca, s'Albufera de Marisany es disposa de l'ajuda d'una aeronau que facilita el recompte, ja que permet aixecar les aus que es troben a zones de difícil accés. A part d'aquests censos, a Mallorca i Menorca s'efectuen censos d'ardeids als seus dormidors, que són el millor mètode

per poder comptabilitzar aquest grup. Finalment, els resultats són analitzats i publicats periòdicament a l'Anuari Ornitològic de les Balears.

L'increment progressiu d'ornitòlegs participants ha permès poder cobrir un major nombre d'àrees d'interès per a l'hivernada d'aus aquàtiques. Tot i així, malgrat aquesta millora substancial de la cobertura de les localitats respecte a la dècada dels 90, hi ha una sèrie d'àrees que no són censades de forma contínua, fet pel qual és necessari concentrar un major esforç en mantenir la continuïtat en el seguiment de les àrees d'estudi.

Les espècies objecte del recompte són aquelles que pertanyen al grup d'aus aquàtiques, ja que són les que depenen de les zones humides, tal com defineix el Conveni Ramsar; s'hi inclouen,

a més a més, algunes famílies d'aus marines i rapinyaires. Dins d'aquest grup es consideren les següents famílies: Anatidae, Podicipedidae, Phalacrocoracidae, Ardeidae, Threskiornithidae, Phoenicopteridae, Accipitridae, Pandionidae, Rallidae, Gruidae, Haematopodidae, Recurvirostridae, Glareolidae, Charadriidae, Scolopacidae, Laridae, Sternidae i Alcedinidae.

El recompte d'aus aquàtiques no tan sols es realitza a ecosistemes aquàtics naturals, també es cobreixen masses d'aigua d'origen antròpic, com basses de reg, depuradores i, fins i tot, els estanys dels camps de golf. Aquests enclaus són emprats per algunes aus com a lloc alternatiu. S'hi inclouen aquests tipus de medi aquàtic artificial amb l'objectiu de proporcionar informació que permeti conèixer el paper que desenvolupen en la comunitat d'aus aquàtiques.

OLIVER MARTÍNEZ

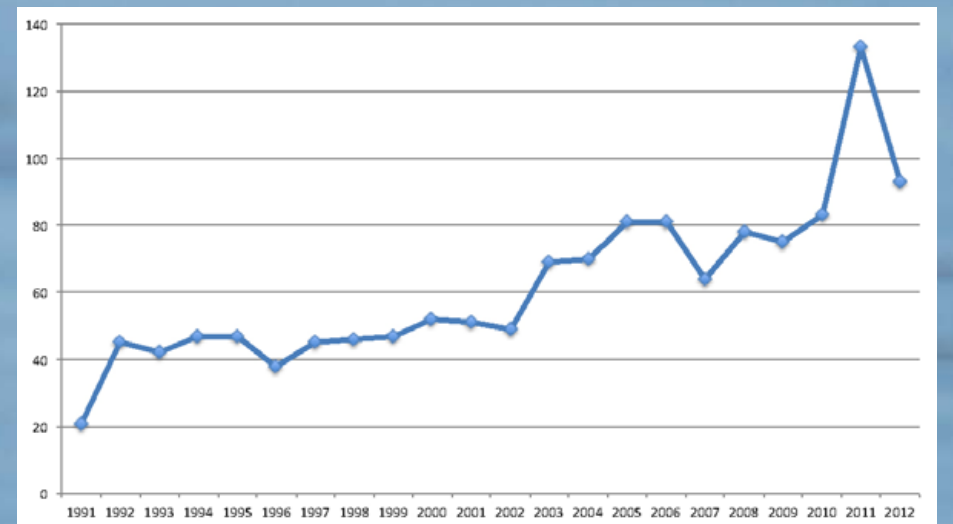
Llista d’espècies observades durant els recomptes hivernals

Anatidae		
<i>Cygnus columbianus</i>	Cigne petit	
<i>Anser fabalis</i>	Oca pradenca	
<i>Anser albifrons</i>	Oca carablanca	
<i>Anser anser</i>	Oca salvatge	
<i>Tadorna ferruginea</i>	Ànnera canyella	
<i>Tadorna tadorna</i>	Ànnera blanca	
<i>Anas penelope</i>	Siulador	
<i>Anas strepera</i>	Griseta	
<i>Anas crecca</i>	Cetla rossa	
<i>Anas platyrhynchos</i>	Collverd	
<i>Anas acuta</i>	Coer	
<i>Anas clypeata</i>	Cullerot	
<i>Anas querquedula</i>	Setla blanca	
<i>Marmar. angustirostris</i>	Rosseta	
<i>Netta rufina</i>	Becvermell	
<i>Aythya ferina</i>	Moretó capvermell	
<i>Aythya nyroca</i>	Parda	
<i>Aythya fuligula</i>	Moretó de plomall	
<i>Clangula hyemalis</i>	Ànnera glacial	
<i>Melanitta nigra</i>	Ànnera negra	
<i>Bucephala clangula</i>	Ànnera d’ulls grocs	
<i>Mergus serrator</i>	Ànnera peixetera	
<i>Mergus merganser</i>	Ànnera peixatera grossa	
<i>Oxyura leucocephala</i>	Ànnera capblanca	
Podicipedidae		
<i>Tachybaptus ruficollis</i>	Setmesó	
<i>Podiceps cristatus</i>	Soterí gros	
<i>Podiceps nigricollis</i>	Cabussonera	
Phalacrocoracidae		
<i>Phalacrocorax carbo</i>	Corb marí gros	
Ardeidae		
<i>Botaurus stellaris</i>	Bitó	
<i>Ixobrychus minutus</i>	Suí	
<i>Nycticorax nycticorax</i>	Orval	
<i>Ardeola ralloides</i>	Toret	
<i>Bubulcus ibis</i>	Esplugabous	
<i>Egretta garzetta</i>	Agró blanc	
<i>Egretta alba</i>	Agró blanc gros	
<i>Ardea cinerea</i>	Agró blau	
<i>Ardea purpurea</i>	Agró roig	
Ciconiidae		
<i>Ciconia ciconia</i>	Cigonya	
Threskiornithidae		
<i>Platalea leucorodia</i>	Bec-planer	
<i>Plegadis falcinellus</i>	Ibis negre	
Phoenicopteridae		
<i>Phoenicopterus roseus</i>	Flamenc	
Accipitridae		
<i>Circus aeruginosus</i>	Arpella	
<i>Circus cyaneus</i>	Arpella pàl·lida	
Pandionidae		
<i>Pandion haliaetus</i>	Àguila peixetera	
Rallidae		
<i>Rallus aquaticus</i>	Rascló	
<i>Porzana porzana</i>	Rasclot pintat	
<i>Gallinula chloropus</i>	Gallineta d’aigua	
<i>Porphyrio alleni</i>	Gall faveret	
<i>Porphyrio porphyrio</i>	Gall faver	
<i>Fulica atra</i>	Fotja	
<i>Fulica cristata</i>	Fotja banyuda	
Gruidae		
<i>Grus grus</i>	Grua	
Recurvirostridae		
<i>Himantopus himantopus</i>	Avisador	
<i>Recurvirostra avosetta</i>	Bec d’alena	
Burhinidae		
<i>Burhinus oedicnemus</i>	Sebel·lí	
Charadriidae		
<i>Charadrius dubius</i>	Picaplatges petit	
<i>Charadrius hiaticula</i>	Picaplatges gros	
<i>Charadrius alexandrinus</i>	Picaplatges camanegre	
<i>Pluvialis apricaria</i>	Fuell	
<i>Pluvialis squatarola</i>	Fuell gris	
<i>Vanellus vanellus</i>	Juia	
Scolopacidae		
<i>Calidris temminckii</i>	Corriol de Temminck	
<i>Calidris minuta</i>	Corriol menut	
<i>Calidris ferruginea</i>	Corriol becllarg	
<i>Calidris alpina</i>	Corriol variant	
<i>Calidris canutus</i>	Corriol gros	
<i>Phylomachus pugnax</i>	Batallaire	
<i>Limnocyptes minimus</i>	Cegall menut	
<i>Gallinago gallinago</i>	Cegall	
<i>Scolopax rusticola</i>	Cega	
<i>Limosa limosa</i>	Cegall de mosson	
<i>Limosa lapponica</i>	Cegall de m. coabarrat	
<i>Numenius phaeopus</i>	Curlera cantaire	
<i>Numenius arquata</i>	Curlera reial	
<i>Tringa erythropus</i>	Cama-roja pintada	
<i>Tringa totanus</i>	Cama-roja	
<i>Tringa stagnatilis</i>	Camaverda menuda	
<i>Tringa nebularia</i>	Camaverda	
<i>Tringa ochropus</i>	Becassineta	
<i>Tringa glareola</i>	Valona	
<i>Actitis hypoleucos</i>	Xivitona	
<i>Arenaria interpres</i>	Girapedres	
Laridae		
<i>Larus melanocephalus</i>	Gavina capnegre	
<i>Larus ridibundus</i>	Gavina d’hivern	
<i>Larus genei</i>	Gavina de bec prim	
<i>Larus audouinii</i>	Gavina roja	
<i>Larus fuscus</i>	Gavina fosca	
Sternidae		
<i>Sterna sandvicensis</i>	Llambritja de bec llarg	
Alcedinidae		
<i>Alcedo atthis</i>	Arner	

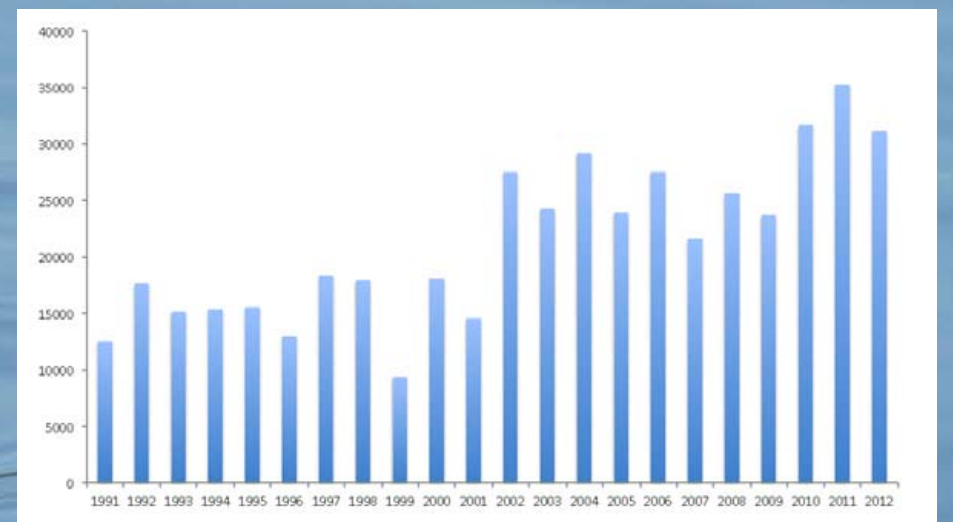
Àguila peixatera, *Pandion haliaetus*

Capbussonera, *Podiceps nigricollis*

Nombre de participants en el recompte

Nombre d'aus recomptades

Les espècies d'aus aquàtiques es distribueixen de forma heterogènia per les zones humides de les illes, en funció dels seus propis requeriments ecològics. Aquesta distribució està associada a la tipologia de les zones humides, que segons l'extensió i variabilitat poden acollir una major representativitat d'espècies, com també un alt nombre d'aus. A Balears, gran part de les aus aquàtiques de l'arxipèlag es concentra a tres zones humides: s'Albufera de Mallorca, s'Albufera des Grau i es Salobrar de Campos. S'Albufera de Mallorca constitueix el principal bastió per a la comunitat d'aus aquàtiques de l'arxipèlag; a més a més, s'agrupa dins les zones humides d'Espanya que acullen el 50% de la població hivernant d'aquàtiques. Per altra banda, cal mencionar que en algunes localitats es concentren quasi tots els individus d'algunes espècies, com és el cas de la capbussonera (*Podiceps nigricollis*) a s'Estany Pudent (Formentera).

Els efectius d'aus aquàtiques hivernants en els medis aquàtics Balears han

experimentat un increment espectacular en els darrers 22 anys, i acullen una mitjana anual de 20.872 exemplars en els darrers 10 anys. Les anàtides i fotges són el grups que hi aporten un major nombre d'exemplars. En relació amb la diversitat d'espècies presents a les zones humides a l'hivern, s'ha constatat 73 espècies en el període de 1990-2012, i s'han registrat, normalment, entorn de 65 espècies per any en la darrera dècada. Mentre que moltes espècies d'aus han experimentat un increment dels efectius hivernants, altres pateixen un descens notable i d'altres presenten fluctuacions interanuals, com és el cas del contingent hivernant de la fotja comuna (*Fulica atra*) a s'Albufera d'Es Grau (Menorca). Cal ressenyar que, a les darreres dues dècades, hi ha hagut algunes espècies que han colonitzat l'arxipèlag, com és el cas de l'ànnera blanca (*Tadorna tadorna*), fet pel qual s'han incrementat els seus efectius hivernats. També en aquest període s'han duit a terme programes de translocació d'algunes

aus aquàtiques amb èxit, per la qual cosa també n'ha augmentat la presència durant els mesos hivernals.

Actualment es disposa a l'arxipèlag d'un volum important de dades d'una sèrie temporal llarga, el que constitueix una informació molt valuosa per a conèixer les tendències de les aus aquàtiques en els darrers 22 anys. Per tant, és necessari començar la labor de processar les dades, amb la finalitat de valorar l'evolució i estat actual dels ecosistemes aquàtics illencs. Amb el propòsit de complir aquest objectiu, actualment s'està processant tota aquesta informació amb la intenció que, en un futur pròxim, se'n puguin obtenir els primers resultats. •

Bibliografia

- Delany, S. & Scott, D. 2002. Waterbird Population Estimates. Third Edition. Wetlands International. Wageningen
- Martí, R. & Del Moral, J. C. 2002. La invernada de aves acuáticas en España. Ministerio de Medio Ambiente. Madrid.
- González, R. & Pérez-Aranda, D. 2011. Las aves acuáticas en España, 1980-2009. SEO/BirdLife, Madrid.
- García, D., 2012. Recompte hivernal d'aus aquàtiques i limícoles a les Balears. Anuari Ornitològic de les Balears, vol. 26: 85-95.

Equips de recompte a les Pitiüses i al Salobrar de Campos (Mallorca).

Celebrat el 8è Congrés del GIAM

Aquesta vegada el congrés es realitza a
l'entorn del Parc Natural del Delta de l'Ebre

Per **Lupe Suárez**

GIAM és l'acrònim del Grup Ibèric d'Aus Marines, un grup de treball de la Societat Espanyola d'Ornitologia (SEO/Bird-Life). Aquesta agrupació de professionals i afeccionats dedica el seu temps a l'estudi i a la conservació de les aus marines i dels seus hàbitats a la Península Ibèrica i a les Illes. També col·labora en projectes, edita publicacions i organitza jornades.

Una de les darreres activitats que han organitzat ha estat el VIIIè Congrés del GIAM, que tingué lloc els dies 2, 3 i 4 del mes de novembre passat al Delta de l'Ebre, a Tarragona. En aquesta zona hi trobam diversos tipus d'hàbitats i una gran plataforma continental; en conjunt, és un indret de vital importància per a la reproducció i alimentació de les aus marines. Tant l'allotjament com les xerrades tingueren lloc en la població de Deltebre. A l'alberg Mossèn Antoni Batlle, per un preu econòmic ens allotjàrem en habitacions comunals amb lliteres i pensió completa que incloïa tots els àpats diaris. Les xerrades es feren a l'Ecomuseu, a pocs minuts a peu des de l'alberg.

El primer dia començà amb una xerrada de Pere Abelló, de l'Institut de Ciències del Mar del CSIC, sobre com afecta

la pesca d'arrossegament la mortalitat de la baldrítja balear (*Puffinus mauretanicus*). Pere Abelló és un expert en crustacis; emperò com altres científics integrals, està pendent d'altres grups faunístics i col·labora en diversos estudis. A la xerrada exposà dades de la campanya MEDITS (1994-2012). Va concloure que l'arrossegament és una font probable de mortalitat de la baldrítja; si bé, tenen constatació de pocs casos, en comparació amb altres arts de pesca, i per tant pot ser anecdòtic.

Anualment, milers d'aus marines moren a causa de les captures accidentals de diversos arts de pesca, fonamentalment pels palangres. Sobre aquest tema, focalitzat al litoral català, consistí la següent xerrada, a càrrec de Verónica Cortés de la Universitat de Barcelona (UB). Segons l'estudi que presentà, moren per aquest motiu unes 3000 aus a l'any, i la problemàtica afecta principalment 3 espècies: baldrítja balear, baldrítja mediterrànea (*Puffinus yelkouan*) i virot (*Calonectris diomedea*). Remarcà la preocupació per l'espècie més afectada, la baldrítja balear, qualificada com en perill crític d'extinció. El palangre és un art de pesca que consisteix a llançar al mar un fil llarg del qual pengen centenars d'hams, que en alguns casos poden

arribar a ser milers. Es considera un mètode selectiu, però genera captures accidentals d'espècies no desitjades, com és el cas de les aus marines. Les baldrítges ataquen els esquers dels vaixells de pesca, en queden preses i moren ofegades. A l'estudi es presentava les diferències entre la pesca demersal (de fons) i la de tipus pelàgic. A la pesca de fons es posen pesos als esquers, fet que provoca una menor pesca accidental de gavines; però no és així amb els virots i baldrítges, que bussegen. A la pesca pelàgica, per altra banda, hi ha més mortalitat de gavines, ja que els esquers estan en superfície, i també afecta altres aus marines. Per a saber més sobre el tema recomanem l'entrada al blog <http://mediterraneanseabirdbycatch.blogspot.com.es/>, molt interessant per les diverses informacions que aporta sobre les sortides a bord de vaixells pesquers. Així, es tracta d'un palangre de superfície que va a les aigües d'Eivissa a pescar peix espasa (*Xiphias gladius*) o sobre la campanya de marcatge amb GPS de virot per a determinar les àrees d'alimentació dels adults reproductors de les colònies de cria de Menorca.

Més tard, Carles Carboneras, de la UB, un misser i biòleg que realitza estudis de doctorat sobre la demografia i la dinàmica espacial durant l'hivern de la gavina capnegre (*Larus melanocephalus*), ens il·lustrà sobre la migració diferencial a aquesta espècie, és a dir, com la migració de les diferents franges d'edat d'una població fa que hi hagi una distribució diferent a un territori. Ens parlà de la segregació espacial dels joves, disposats més al sud que els adults, i de les hipòtesis de la migració diferencial de les espècies migratòries. Ens convidà a participar i a difondre la plana web seabirds.net, dedicada a facilitar la comunicació i l'intercanvi de dades entre els científics de tot el món que estudien les aus marines. Per altra banda, ens informà de la manca de fotografies de cadafet (*Fratercula arctica*) immadur al Mar Mediterrani i demanà que si algú en disposa d'alguna la hi faci arribar.

Seguidament, Juan Becares de SEO/Birdlife ens exposà les conclusions d'un estudi de la distribució de la gavina roja (*Larus audouinii*). Al delta de l'Ebre hi nidiïquen les dues terceres parts de la població mundial d'aquesta espècie. Ens contà el comportament de la gavina roja en funció dels dies laborables i festius i les diferències entre els horaris. Ens mostrà com les gavines no s'alimenten de forma natural, sinó que depenen d'una dieta basada en els descarts dels vaixells de pesca i, per

tant, tenen una dependència de l'activitat pesquera. A més, remarcà la problemàtica que deriva de la legislació que vol eliminar els descarts i la importància de projectes com INDEMARES per a inventariar i designar àrees marines per a dur a terme les polítiques de conservació.

Després, Andrés de la Cruz de la Fundació MIGRES, ens presentà el seu programa de seguiment de fauna per a conèixer la migració de les aus que travessen l'estret de Gibraltar durant els moviments estacionals. I en aquest sentit, un estudi sobre la determinació de l'esforç òptim per a realitzar el seguiment. Per aquest canal passen gairebé la totalitat dels virots i baldritges que crien a la Mediterrània; a més a més, també hi travessen altres espècies d'aus marines migratòries com el soteler (*Morus bassanus*) o el cadafet, entre les més de 35 espècies detectades durant el seu seguiment. Se'ns explicà la metodologia per determinar l'esforç òptim, a més de com minimitzar els costos del seguiment i no cansar el personal que el realitza, amb l'objectiu d'obtenir seguiments econòmics i fidedignes. Tot un encert, atesa la crisi econòmica actual.

Tot seguit, Carlos Gutiérrez Expósito de l'Estació Biològica de Doñana ens engrescà amb la seva ponència sobre la utilitat de la fotografia digital en el seguiment d'aus marines. Ens xerrà del seguiment amb avioneta, helicòpter o avions tripu-

lats per a conèixer el nombre de parelles que inicien la reproducció en una colònia de cria, de la lectura d'anelles de PVC i de com millorar la qualitat en el cens de les aus marines mitjançant la fotografia digital. Un tema molt interessant per a tots els que utilitzen la càmera com una eina més.

Finalment, Ricard Gutiérrez del Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural de la Generalitat de Catalunya ens va fer una xerrada sobre l'impacte de les corpetasses (*Phalacrocorax carbo*) en la pesca continental. Ens explicà com hi ha zones conflictives al Pirineu on les corpetasses tenen mala fama a causa de la seva teòrica afició a menjar truita autòctona protegida. Desmentí aquesta teoria i explicà com conduïren les corpetasses cap a les zones de ciprinids, tot fent-los fora de la zona de salmònids amb molta facilitat i sense la necessitat de matar-los. També promocionà el portal web ornitho.cat, dedicat a l'intercanvi d'informació sobre observacions d'aus de Catalunya.

L'horabaixa el dedicàrem a realitzar sortides de camp. La primera fou imprevista, per l'avis d'una raresa a Sant Jaume d'Enveja, on observàrem un ull de bou cellard (*Phylloscopus inornatus*). La segona sortida, aquesta vegada programada, va ser al port de Sant Carles de la Ràpita per a fer lectures d'anelles i observar com les

gavines d'hivern (*Larus ridibundus*), roges, fosques (*Larus fuscus*) i fins i tot una gavina tres-dits (*Rissa tridactyla*) sobrevolaven els vaixells de pesca que arribaven al port.

El segon dia començà amb una xerrada d'Albert Cama (coordinador del GIAM) titulada "Les aus marines a la plataforma marina del delta de l'Ebre" i que resumia breument la seva tesi, un estudi pioner en el cens d'aus marines amb avioneta al delta de l'Ebre, del qual en resulten multitud de dades. Ens explicà coses com que, a l'època reproductora, la major riquesa d'espècies es localitza a la Punta de la Banya. També contà com la veda de pesca afecta la distribució de les espècies, tant aquelles que pesquen per sí mateixes com la llambritja (*Sterna hirundo*) o gavina de bec prim (*Larus genei*), com les que aprofiten els descarts, com la gavina (*Larus michahellis*) o la gavina roja. També parlà de les dificultats en els censos, com la baixa detectabilitat d'algunes espècies (com la baldritja) o el fet que l'espècie no sigui molt marina (com la corpetassa); d'aquelles espècies que són estivals (gavina roja, llambritja), hivernals (gavina d'hivern, gavina capnegra, gavina fosca) o sedentàries (gavina); les espècies més escasses o aquelles més difícils d'identificar des de l'avioneta (baldritja mediterrània); o les colonitzacions del territori d'espècies com la gavina de bec prim, històricament

a la Punta de la Banya i en l'actualitat també a la Punta del Fangar.

Seguidament, Pere Abelló ens presentà una eina per a la col·laboració societat-científics, anomenada portal observadoresdelmar.es. Hi ha grups faunístics que no disposen de gaire informació i per altra banda, gent que realitza activitats, com per exemple els submarinistes, que poden participar dels estudis aportant-hi cites d'organismes. La pàgina pretén que els científics que treballen en projectes d'investigació i els ciutadans puguin intercanviar informació. Hi ha projectes d'investigació sobre diversos grups faunístics com les gorgònies o els peixos invasors, projectes de conservació com el d'ocells marins o el de tortugues i cetacis, que estan preparant, i d'altres de contaminació per aportar informació tant del fons marí com de les platges. Les cites aportades són sotmeses a una validació per tal d'evitar errors d'identificació i dins de cada estudi hi ha el grup d'experts que les validen; en el cas de les aus marines són Pere Abelló, Pep Arcos i Albert Cama.

Llavors, fou el torn de Matxalen Pauly, qui presentà un estudi propi realitzat amb la col·laboració del Zoo de Barcelona que consisteix en el seguiment de la població hivernant de gavina capnegre al Golf de Sant Jordi. Ens exposà dades sobre la dinàmica de les gavines capnegres, les entrades a terra i les diferents rutes

que utilitzen segons vinguin de Cambrils, de l'Ametlla, etc. També com sobrevolen les zones industrials i urbanes per fer les entrades de mar a terra per tal de visitar els camps d'oliveres i els diversos punts d'aigua dolça i agrupar-se en els camps interiors. Explicà el flux posterior de terra cap als dormidors, que es localitzen al mar dividits en dos nuclis: un al nord on van a parar les gavines de Vilaseca i les de Cambrils, i un més al sud on van les de l'Ametlla i l'Ampolla. Quantificà, a més, la població hivernal al golf en uns 50.000 exemplars l'any 2012. Finalment, remarcà la importància en la monitorització dels moviments a terra de les gavines capnegres per a la millor gestió dels usos del sòl, com també de la implantació d'infraestructures com els camps d'aerogeneradors. Recomanam el seu blog sobre Pescadors d'alçada (<http://ausmarines.blogspot.com.es/>) on es fa un recull de les diverses sortides en barca per a conèixer d'a prop les aus marines i altres animals que viuen a la mar. Aquestes sortides les organitza el Grup d'Estudi i Protecció dels Ecosistemes Catalans-Ecologistes de Catalunya (GEPEC-EdC) en col·laboració amb el Port de Tarragona i no van destinades només a ornitòlegs i fotògrafs de natura, sinó que reserven places per a famílies que volen tenir una experiència al mar.

Després, Luís Aleixos Alapont explicà els censos d'aus marines que s'ha re-

alitzat durant cinc anys a Cullera dins la xarxa d'observadors d'aus i mamífers marins (RAM). A aquesta xarxa hi participen observadors situats a diferents caps de la Península Ibèrica i posen les dades (nº d'aus per hora d'observació) a disposició al blog/noticiari: <http://redavesmarinas.blogspot.com.es/>.

Tot seguit, Juan Sagardía ens va fer exclamar i sospirar amb imatges d'espècies molt diverses pròximes a l'illa de Lanzarote, fetes amb sortides amb vaixell pel Banco de la Concepción, una zona d'afloraments d'aigües profundes que atreu moltes espècies pelàgiques que cerquen aliment (cetacis, tortugues, taurons, túnids). Lanzarote Pelàgics es dedica a l'observació d'aus marines i aus d'especial interès. Enguany ja te programades diverses sortides. <http://lanzarotepelagics.blogspot.com.es/>.

Per altra banda, Albert Cama, ens donà quatre trucs per a destriar espècies de gavines semblants (*Larus michahellis*, *L. fuscus*, *L. argentatus*, *L. cachinnans*). Les indicacions ajudaven a distingir edats i mudes mitjançant imatges de diferents exemplars de gavines que ha anat observant. Moltes d'aquestes imatges es poden consultar al següent blog que ofereix les cites de gavines a Catalunya: <http://gullsinatalonia.blogspot.com.es/>.

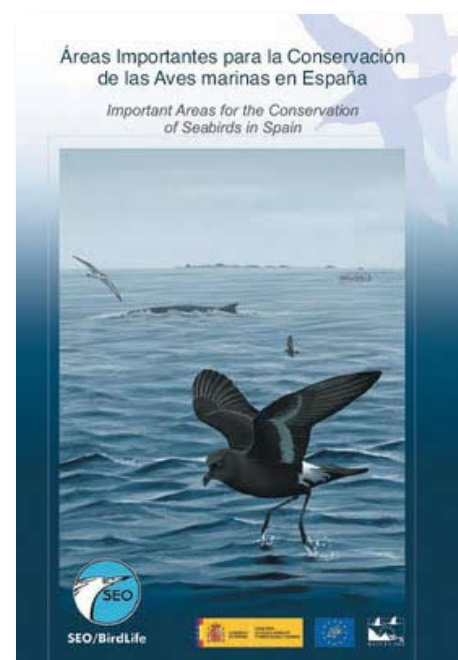
Finalment, Pep Arcos, coordinador del Programa Marí de la SEO, ens parlà de les estratègies marines d'Espanya i com les aus han entrat en l'agenda per

a la conservació dels nostres mars. Ens feu una xerrada sobre la normativa, tant d'àmbit europeu, com és la Directiva 2008, com la seva transposició en la Llei 41/2010 de protecció del Medi Marí, que defineix cinc demarcacions per les quals s'haurà d'elaborar una estratègia marina: nord-atlànica, sud-atlànica, Estret i Alborà, llewantina-balear i canària. L'elaboració d'estratègies avalua la situació inicial, defineix el bon estat, identifica els objectius ambientals i estableix un programa de seguiment i de mesures que s'actualitza cada sis anys.

A l'horabaixa anàrem a visitar els camps inundats de Sant Jaume d'Enveja, on veïem moltes juies (*Vanellus vanellus*), cegalls (*Gallinago gallinago*) i tirullos (*Charadrius sp.*) Després ens dirigirem cap a la barra del Trabucador, on presenciarem la persecució d'un paràsit coapunxegut (*Stercorarius parasiticus*) per dues llambrtges de bec llarg (*Sterna sandvicensis*)!

El diumenge dia 4 començà amb pluges i acomiadaments. Alguns dels assistents anaren a visitar el Delta en solitari o a agafar el transport cap a les terres d'origen. Els que quedàrem, varem degustar la gastronomia i gaudir la companyia de la gent autòctona, menjant arròs negre o fideuà (segons les preferències dels assistents) i compartint rialles i experiències.

Al congrés també es presentaren set cartells d'estudis d'aus marines i ens obsequiaren amb dues publicacions. La prime-

ra fou "La Llista Patró dels ocells del Delta de l'Ebre" i la segona "Áreas Importantes para la Conservación de las Aves marinas en España".

A tots els qui estiguin interessats en el seguiment de les aus marines, els recomanem el fòrum: <http://www.egrupos.net/grupo/forogiam>, i el butlletí que editen des de 1988. •

Quadern de camp

Per **Steve Nicoll**

Oct 11 Dues rareses nacionals al Parc Nacional de Cabrera, Mallorca, tot i que, enguany, sense l'habitual campanya d'anellament postnupcial: un hortolà menut (*Emberiza pusilla*) i una titina de Hodgson (*Anthus hodgsoni*). Eduard Amen-gual.

Nov 4 Cita molt tardana de falzia reial (*Apus melba*) a Porto Petro, Mallorca. Mike Montier.

Nov 12 Aquest és un bon hivern per a l'albiment d'espècies hivernants irregulars a causa d'una onada de fred en el nord d'Europa. És el llunet (*Carduelis spinus*) el més vist, amb moltes cites a Mallorca (Calvià, Costitx, Sóller, s'Albufera, Salobrar de Campos, Palma entre d'altres), Eivissa i Menorca. La presència de reietons d'hivern (*Regulus regulus*), l'au més petita d'Europa, també ha estat notable amb moltes i diverses observacions a Mallorca i Menorca (P.N. de s'Albufera des Grau). El 12 de novembre es fotografia a Ciutadella, Menorca, un exemplar de llunet amb anella d'Eslovènia. Sebastià Lluch.

Nov 25 Dues cites interessants de gavina fosca (*Larus fuscus*), una gavina amb una hivernada escassa, però regular a Balears. Dos exemplars amb anella de lectura a distància i tots dos a Ciutat Jardí (Palma). El primer, observat el 25 de novembre, fou anellat com a poll a Holanda el juny de 2006. Manolo Suárez. El segon, observat el 9 de desembre, també fou anellat com a poll a Holanda, el juny de 2007. Nieves Negre, Gemma Carrasco, Rafel Mas i Luís Parpal.

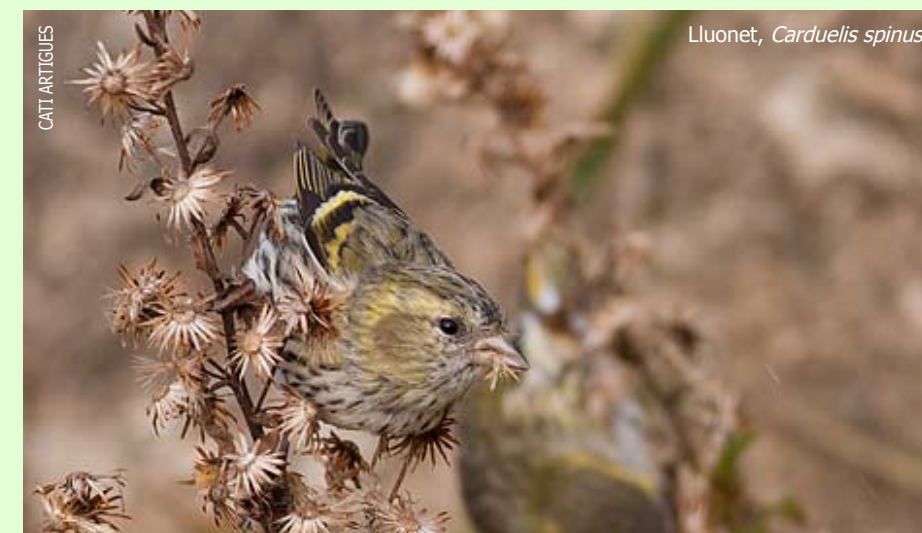
Nov 27 S'observa un tord burell (*Turdus pilaris*) a s'Albufera de Mallorca, i el 11/12 a Galatzó, Calvià, Mallorca. Rafel Mas, Toni Soler. També a sa Mesquida, Menorca, el 22 de desembre. Raül Escandell. Per acabar, una observació de tord cellard (*Turdus iliacus*) el 22/12 a Mortitx (Escorca). Maties Rebassa.

Des 7 Un exemplar de gavina cendrosa (*Larus canus*), accidental a Balears, és observat a s'Albufera de Mallorca. Durant els darrers hiverns, les cites d'aquesta espècie a Mallorca han estat regulars. Gemma Carrasco, Rafel Mas, Quintanilla, Biel Bernat, Mike Montier, Maties Rebassa.

Des 22 Diverses cites de pinsà mè (*Fringilla montifringilla*), un visitant escàs a les nostres illes. Tres observacions a Mallorca: el 22/12, un exemplar a Mortitx (Escorca) Maties Rebassa; i un altre a Costitx. Susana Quintanilla i Lalo Ventoso.

Quatre exemplars més l'1 de gener al Parc Bit (Son Espanyol). Steve Nicoll. A Menorca un exemplar el 4/01 a Ciutadella. Xavi Méndez.

Des 31 S'observa un durbec (*Coccythraustes coccythraustes*) a Alaior, Menorca. Xavi Méndez. A Mallorca, almanco 7 individus el 22/12 a Mortitx (Escorca) i 5 més a Orient el 3/01. Maties Rebassa.

Més que aucells

Dofí mular, o dofí gros

Per **Xavier Canyelles**

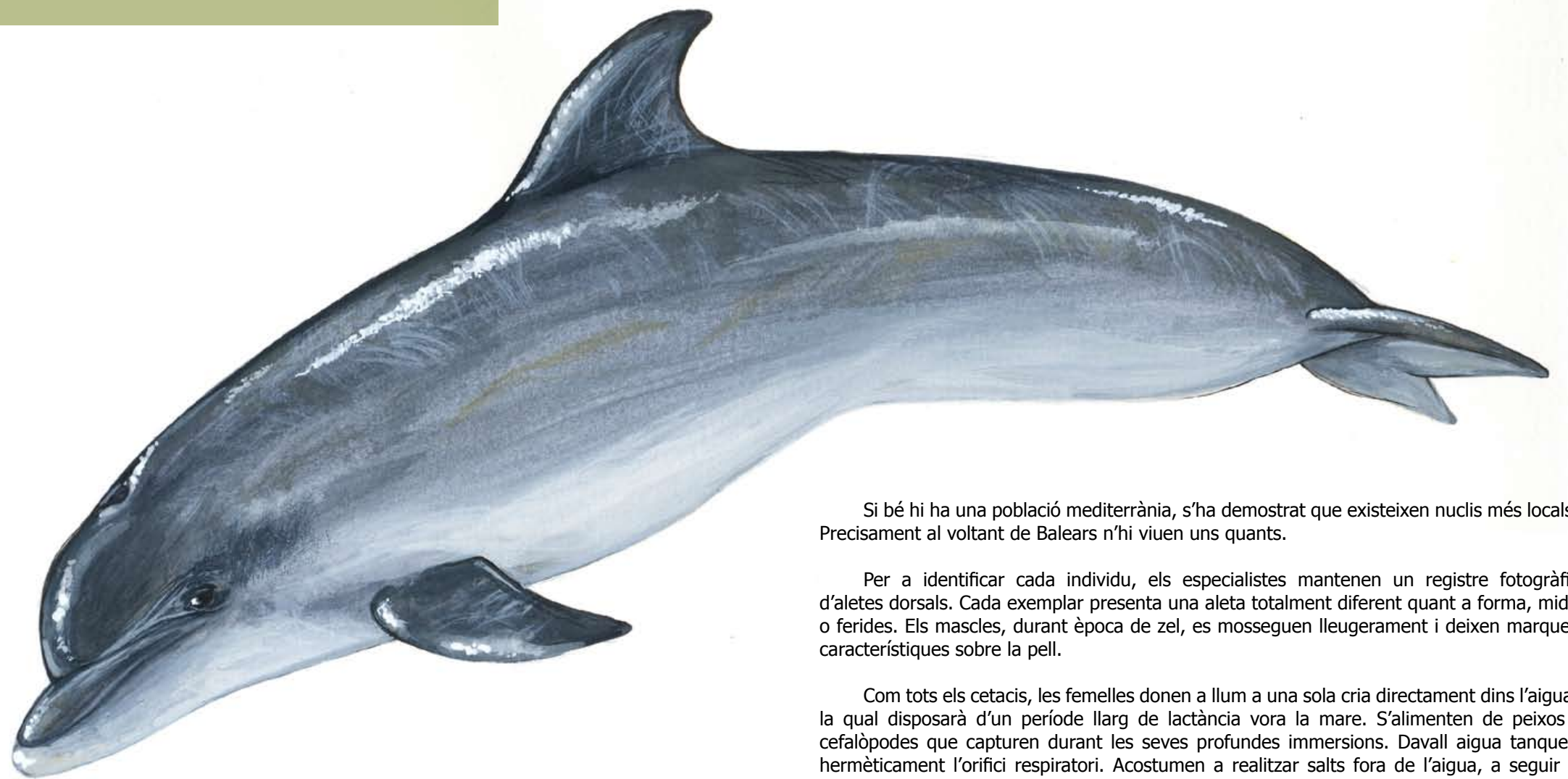
De les tres espècies de dofins que viuen a la nostra mar, la més coneguda i de mida major és la que rep el nom científic *Tursiops truncatus*, coneguda popularment com a dofí gros, dofí mular o, senzillament, mular.

Curiosament, el nom mular (o molar) fa referència originàriament al catxalot *Physeter macrocephalus*, que vist frontalment recorda la forma i mida d'una gran mola de molí. A causa d'un error de transcripció es designà amb aquest nom el *Tursiops truncatus*, i ha quedat així fins als nostres dies.

El dofí mular és el de major mida de la Mediterrània. Els mascles són més grans que les femelles i assoleixen uns 2,4 i 3,9 metres en estat adult. Aquestes mides no són estàndards a tota l'espècie, que es troba en tots els mars temperats i tropicals del planeta. Així, per exemple, la varietat que s'utilitza com atracció als aquaris és molt més petita i originària dels manglars i platges sud-americans.

Els exemplars mediterranis són de mida gran, amb una coloració normalment més fosca sense dibuixos ni taques característiques. El ventre és blanc o rosa pàl·lid, degradant-se cap a gris fosc a mesura que arriba a la part dorsal. Té un morro més curt i rabassut que altres dofins, així com el meló o part frontal molt més marcada i convexa.

Viuen en grups normalment familiars que acostumen a ser costaners. Aquest detall fa que sigui l'espècie amb major interacció amb els pescadors, ja que coincideixen a les mateixes zones de pesca. Els danys que els dofins mulars produeixen sobre les arts de pesca són avaluats, estudiats i gestionats per tècnics de l'Administració.

Si bé hi ha una població mediterrània, s'ha demostrat que existeixen nuclis més locals. Precisament al voltant de Balears n'hi viuen uns quants.

Per a identificar cada individu, els especialistes mantenen un registre fotogràfic d'aletes dorsals. Cada exemplar presenta una aleta totalment diferent quant a forma, mida o ferides. Els mascles, durant època de zel, es mosseguen lleugerament i deixen marques característiques sobre la pell.

Com tots els cetacis, les femelles donen a llum a una sola cria directament dins l'aigua, la qual disposarà d'un període llarg de lactància vora la mare. S'alimenten de peixos i cefalòpodes que capturen durant les seves profundes immersions. Davall aigua tanquen hermèticament l'orifici respiratori. Acostumen a realitzar salts fora de l'aigua, a seguir o atracar-se a embarcacions i, en general, es comporten amb curiositat cap a les naus.

Les altres dues espècies de dofins de la nostra mar són de mida menor, més estilitzades i molt esquives, sense ser tan costaneres. Es tracta del dofí comú (*Delphinus delphis*) que, malgrat el seu nom, és el més rar a Balears i el dofí llistat o retxat (*Stenella coeruleoalba*).

Dofí comú (*Delphinus delphis*)

Dofí llistat o retxat (*Stenella coeruleoalba*).

Es Busqueret se'n va de viatge

Una estada a l'illa de Fair

Per **Elisa Miquel Riera**

Durant els mesos d'abril, maig, juny i juliol de 2012 vaig fer una estada a Fair Isle Bird Observatory (Shetland, Gran Bretanya). Van ser 14 setmanes immerses en el món de l'ornitologia. Sens dubte, una experiència fantàstica que val la pena contar.

L'illa de Fair, la més remota de Gran Bretanya, es troba a uns 40Km de distància de les terres més properes. Forma part de l'arxipèlag de les Illes Shetland, al

nord d'Escòcia. La seva extensió és d'uns 15 km² (5 km de llarg i 3 Km d'amplada) i està envoltada d'impressionants penya-segats de fins a gairebé 200 m d'altura al llarg de la costa oest. És famosa arreu del món pels aucells, pels teixits tradicionals de punt i pels naufragis històrics.

L'illa, propietat del National Trust of Scotland, té una comunitat molt ben organitzada. La seva població, d'unes 65 persones, forma una comunitat que es podria

definir d'oberta i, a la vegada, tradicional. Fair Isle és pionera en projectes de turisme de naturalesa, en utilització d'energia eòlica i en dur a terme una gestió sostenible del medi ambient.

A la illa s'hi pot apreciar una clara diferenciació entre el nord i el sud:

A la zona sud hi viu la comunitat en petites parcel·les agrícoles tradicionals.

La zona nord és un paratge natural

dominat per la landa de bruguerola (*Calluna vulgaris*) i bruc vermell (*Erica cinerea*). És en aquesta àrea en què trobem l'observatori d'aus, on vaig viure durant la meva estada. L'àrea de landa és molt especial, és el lloc elegit pels paràsits per a nidificar!, durant l'any hi va haver fins a 150 parelles de paràsit gros (*Stercorarius skua*) i 10 parelles de paràsit coapunxegut (*Stercorarius parasiticus*), aparentment ocupant territori per a cria. En aquesta àrea també hi destaca un aprofitament ramader: cada família té unes 30 ovelles lliures que utilitzen per a producció de carn i de llana. Un esdeveniment que em va semblar molt interessant i en el qual vam participar tota la gent de l'illa, va ser, a mitjan juliol, el de la recollida de les ovelles dels turons per tal d'esquilar-les. Nins, joves i adults ens vam reunir per aquesta jornada de feina de manera cooperativa i amb un entusiasme molt contagiós. I això no va acabar

aquí, després vaig aprendre a filar la llana i a fer els meus primers teixits.

També he pogut escoltar molt bona música, hi ha grans artistes en aquest raconet tan ple de vida. Cada dues setmanes, en dijous, se celebra el "Fair Isle Thursday", en què músics de la comunitat s'apleguen per a fer música tradicional. És digne de veure! I a més, qualsevol excusa era bona per a fer una foguera a la platja i ambientar el capvespre amb bona música.

Les comunicacions amb l'exterior sempre depenen de les condicions meteorològiques. Durant la meva estada, he trobat tant dies assoleïats amb molt bona visibilitat com dies de boira espessa i pluges. Una via d'accés és mitjançant un vaixell, el Good Sheperd, i l'altra és via aèria amb una avioneta de 9 places. Així s'arriba a Mainland, l'illa més gran de l'arxipèlag

de Shetland i des d'aquí les comunicacions ja són més senzilles. Sens dubte, arribar fins a l'illa ja és tota una aventura.

El meu viatge a l'illa de Fair va consistir en una estada de 14 setmanes per a col·laborar amb les feines de seguiment d'aus que duu a terme l'observatori, amb el suport del programa europeu Leonardo Da Vinci. Des de fa més de 50 anys, l'observatori estudia la migració dels aucells per tal de saber d'on vénen i cap a on es dirigeixen. Més recentment, també han focalitzat l'atenció en l'estudi de les colònies d'aus marines que crien a l'illa, atesa la seva importància com a indicadors de canvis ambientals en el medi marí. Aquesta feina la realitza el personal de l'observatori i voluntaris. A més, moltes de les activitats de seguiment i control d'aus estan obertes a la participació de qualsevol visitant. Per descomptat, en tot moment preval el be-

nestar de l'au.

Fair està envoltada d'enormes penya-segats que durant l'estiu s'omplen del renou i l'olor d'aucells marins. Una gran diversitat i densitat d'aucells la visiten any rere any; així, crien a l'illa més de 250.000 aucells marins de 18 espècies diferents.

Vaig coincidir amb la temporada de cria i vaig viure l'arribada dels adults, els aparellaments, la posta d'ous, el naixement dels polls i l'abandonament dels nius. A l'illa hi trobem colònies de fulmar (*Fulmarus glacialis*), mascarell (*Morus bassanus*), corb marí (*Phalacrocorax aris-totelis*), paràsit gros, paràsit coapunxegut, gavina tres-dits (*Rissa tridactyla*), llambritja (*Sterna paradisaea*), pingdai becfi (*Uria aalge*), pingdai (*Alca torda*), cadafet (*Fratercula arctica*), noneta (*Hydrobates pelagicus*), èider (*Somateria mollissima*),

llambritja (*Sterna hirundo*), pingdai alablanc (*Cephus grylle*), gavina argentada de potes roses (*Larus argentatus*), gavinot (*Larus marinus*), gavina fosca (*Larus fus-cus*) i gavina cendrosa (*Larus canus*).

Excepte la noneta, totes aquestes espècies són fàcilment observables al llarg de la costa des de finals d'abril fins a finals d'agost. És durant aquests mesos que el personal de l'observatori s'encarrega de fer el seguiment de les colònies.

La meua arribada va venir acompanyada dels primers cadafets, recent arribats de la migració prenupcial. Era la primera vegada que veia una colònia de cadafets i són uns aucells preciosos. Tenen una manera molt curiosa d'aparellar-se: es fan una sèrie de fregaments amb el bec i alguna que altra picada. Fan els nius en llocs bastant inaccessibles i en per-

foracions subterrànies (caus de conills o cavats per ells mateixos). Vam estimar-ne un total de 10.706 individus adults.

Hi ha tres espècies més del grup dels àlcids que crien a l'illa de Fair. Els pingdais i els pingdais becfi nien als penya-segats al voltant de tota l'illa i durant el 2012 se'n va estimar una població de 1.800 i 20.000 individus adults, respectivament. Els pingdais alablanc nidifiquen dins coves per tal de protegir els nius dels depredadors, i hi destaquen pocs centenars d'individus en plomatge nupcial.

Amb el paràsit gros hi vaig passar molt bones estones. És una au enorme i agressiva: les dimensions arriben fins a 58 cm de longitud i 140 cm d'envergadura. El seu comportament davant qui entra a la zona de cria pot arribar a ser molt violent per tal de defensar el seu territori. Ha

Passerell becgro (*Carduelis flavirostris*)

Cadafet (*Fratercula arctica*)

estat impressionant treballar en l'estudi de productivitat d'aquest auccell! A més, el primer auccell marí que vaig anellar va ser un pollet de paràsit gros. Són uns pollets preciosos i molt suaus! Us deixo que jutgeu vosaltres mateixos.

La tècnica tradicional d'alimentació d'aquesta au s'anomena cleptoparasitisme i consisteix en robar el menjar d'altres aucells marins. La primera vegada que ho vaig veure va ser un dia que vam sortir amb la barca a fer controls a les colònies i vam poder apreciar com un paràsit gros robava un peix a un mascarell. De sobte, vam veure com el paràsit perseguia el mascarell en vol, li mossegava la coa i així el mascarell va amollar el peix i el paràsit el va agafar al vol. Va ser una imatge que se'm quedarà gravada per sempre.

Aquest grup d'aus marines són de-

predadores i molt oportunistes. També vam estudiar les dietes a partir del contingut de les egagròpiles que trobàvem als costats dels nius. D'aquí vam extreure que el tipus de presa més comuna era el peix, àlcids (auccells marins) i, en tercer lloc, petits mamífers. No es sap molt bé on passen l'hivern, però sempre ho fan enmig de l'oceà a zones d'alta producció (alta quantitat d'aliment disponible). Em va cridar l'atenció que quasi un 20% de les egagròpiles trobades durant la temporada de cria passada provenien de petits mamífers.

De paràsit coapunxegut n'hi ha moltes menys parelles. Comparteix amb el paràsit gros l'hàbitat de cria i perd en competència territorial. A més, el paràsit gros és també depredador dels seus polls. Durant l'última temporada únicament un poll va sortit del niu! Els últims 10-15 anys

la productivitat d'aquesta espècie ha baixat molt, com també la població d'individus adults.

La llambritja àrtica és l'auccell que realitza la migració més llarga. Cria a les altes latituds de l'hemisferi nord i hiverna al sud fins a l'Antàrtida; són unes grans viatgeres! Vam comptabilitzar-ne fins a 227 adults aparentment incubant a les costes rocoses. Aquesta espècie defensa les colònies de cria amb forts crits quan sent alguna amenaça. Els dies que tocava treballar a les colònies dels xatracs, igual que amb els paràsits, havíem de dur de complement un capell per a protegir-nos de possibles cops al cap amb les potes dels aucells. És interessant destacar que la població adulta present a l'illa és molt diferent any rere any, ja que aquesta espècie no nidifica sempre al mateix lloc.

Destaca també una població important de mascarells que crien a l'illa. El recompte d'aquesta espècie va donar uns 3.862 individus aparentment ocupant nius. El mascarell és l'au més gran en envergadura de l'Atlàntic Nord, fins a 180 cm. La primera parella que va nidificar amb èxit a l'illa va ser a l'any 1975; així, és una colonitzadora recent.

La població més important de Fair en nombre d'individus és de fulmars, els trobem a tot arreu al llarg dels penya-segats illencs. S'estima que hi ha uns 30.000 individus criant-hi. Aquesta au pertany a la família dels petrells i, tal com fan totes les espècies d'aquesta família, com a mètode de defensa quan se senten amenaçats disparen un líquid molt pudent. Quan ens trobàvem dins les colònies, si ens feria aquest líquid ens deixava empremta per una bona partida de dies!. D'altra banda,

és usual veure'ls jugar amb el vent en els límits dels penya-segats.

La colònia de nonetes és molt petita, consta d'unes 10 parelles. Vam fer-hi algunes campanyes d'anellament, però sobretot vam treballar en campanyes d'anellament de migrants mitjançant reclams. Durant el mes de juliol vam anellar 424 individus i 2 exemplars de petrell cuaforçat (*Oceanodroma leucorhoa*)! Increïblement emocionant.

L'illa de Fair és segurament un dels llocs d'Europa amb més diversitat d'auccells marins que hi crien per superfície de territori. Tot i així, les poblacions i la seva productivitat han baixat, i les dietes són nutricionalment més pobres. Per això, des de l'observatori s'estudien les poblacions any rere any, es fan recomptes poblacionals, estudis de productivitat, de supervi-

vència d'adults, de dietes i de freqüència d'alimentació del poll. Es pretén augmentar el coneixement de la biologia de les espècies i, així, contribuir en la conservació d'aquest grup.

Mentre treballàvem a la costa, sempre hi era present la foca gris (*Halichoerus grypus*) que hi cria, i, alguna vegada, la foca comuna (*Phoca vitulina*). Aquesta última, a dia d'avui no hi cria.

A més dels aucells marins, l'illa de Fair és un lloc molt atractiu per a les aus migratòries! La seva remota localització entre les illes Orkney i la resta d'illes de l'arxipèlag de Shetland, la fan especialment atractiva per a les aus migratòries.

Durant la passada primavera vam rebre la visita de diverses aus provinents d'Amèrica del nord: gavins de Delaware (*Larus delawarensis*), cetla rossa ameri-

Gavina tres-dits (*Rissa tridactyla*)

Alosa banyuda (*Eremophila alpestris*)

cana (*Anas crecca carolinensis*) i passerell de Hornemann (*Carduelis hornemanni hornemanni*). Cal destacar que també s'hi va veure un representant de la subespècie d'aquest passerell provinent d'Escandinàvia: *Carduelis hornemanni exilipes*.

Va ser molt interessant poder observar rars migrants del nord-est d'Europa, com la boscarla dels arrossars (*Acrocephalus agricola*), el boscarler fluvial (*Locustella fluviatilis*) i el rossinyol rus (*Luscinia luscinia*).

També van aparèixer alguns migrants del sud d'Europa, més fàcilment observables a les nostres terres però que resulta molt excitant veure'ls a latituds superiors,

com ara l'oronella coa-rogenca (*Cecropis daurica*), el puput (*Upupa epops*) i una famella de busqueret de garriga (*Sylvia cantillans*), que va ser la primera femella acceptada pel "British Ornithologist Rarity Committee".

Altres sorpreses van ser el rasclat pintat (*Porzana porzana*), l'àguila marina (*Haliaeetus albicilla*) i la grua (*Grus grus*).

També van passar per l'illa el passerell carminat (*Carpodacus erythrinus*), la busqueta icterina (*Hippolais icterina*) i l'alosa banyuda (*Eremophila alpestris*) que són migrants rars al Regne Unit però, alhora, migrants que se solen veure anualment a Fair. Més comuns són, per exemple, el

tord flassader (*Turdus torquatus*), el menjamosques negre (*Ficedula hypoleuca*) i el fuell de collar (*Charadrius morinellus*).

Alguns migrants que crien a Fair isle són, per exemple, el corb (*Corvus corax*), el passerell bec-gros (*Carduelis flavirostris*), la coablanca (*Oenanthe oenanthe*), la titina d'aigua (*Anthus petrosus*) o la garsa de mar (*Haematopus ostralegus*), entre d'altres.

Una altra espècie que requereix ser esmentada és el passaforadí de Fair (*Troglodytes troglodytes fridarensis*), un endemisme de l'illa. El seu cant és també molt característic al llarg dels penya-segats.

No hi ha secrets per a trobar aus a l'illa de Fair, ja que són a tot arreu! Ara bé, sempre hi ha sorpreses. Un molt bon exemple seria el busqueret magnòlia (*Setophaga magnolia*) que es va trobar durant el mes de setembre en els penya-segats de l'oest.

Un fet curiós és que, cada vegada que s'identifica una raresa a l'illa, s'avisava a l'observatori i d'allà en parteix una furgoneta amb una bandera vermella que fa la volta a tota l'illa per recollir tothom interessat en veure l'au. És tot un espectacle.

Durant els períodes migratoris (finals de març - mitjan juny i agost - finals

d'octubre) l'observatori fa un cens diari a tota l'illa per tal de reportar totes les espècies presents. A més, hi ha trampes d'aus (Helgoland) repartides al llarg del nord i es duu a terme anellament per aprendre sobre la migració dels aucells i el seu comportament. Les aus migratòries que s'observen són registrades i els resultats es discuteixen diàriament a les 21h al bar de l'observatori amb una tassa de xocolata calenta i pastís. Residents de l'illa, personal de l'observatori i visitants, tots són benvinguts.

Per acabar, vull remarcar que m'ha agradat molt veure tota aquesta gran di-

versitat d'aus en el seu hàbitat natural. He après moltíssim amb aquesta experiència i he gaudit molt fent-ho! L'illa de Fair és un lloc conegut pels aucells i amb raó; però és el conjunt socioambiental de l'illa el que la fa especial. Ha estat un luxe haver fet les primeres passes en el món de la ornitologia a l'illa de Fair, un lloc més que recomanat per visitar! I aprofit per a donar les gràcies a Nick Riddiford, ja que sense ell aquesta aventura no hauria estat possible. •

Raquel Vaquer

*El meu somni era anar a l'Antàrtida
en un vaixell d'investigació*

Llicenciada en ciències del mar a la universitat de Vigo, doctora en ciències marines per la UIB-IMEDEA i investigadora postdoctoral amb un contracte Marie Curie a la universitat de Lund (Suècia), treballant entre els departaments de geologia i ecologia aquàtica. Actualment realitza estudis científics sobre la falta d'oxigen als ecosistemes marins, en particular el Bàltic. La majoria de plans per intentar millorar la qualitat de l'aigua i mitigar la disminució d'oxigen dissolt a les zones costaneres es basen en reduir els aportos de nutrients inorgànics (nitrats i fosfats principalment). En el seu projecte investiga si els nutrients orgànics tenen influència en l'eutrofització i posterior disminució de l'oxigen dissolt en sistemes marins i possibles efectes amb el canvi climàtic.

Quan començares els teus estudis universitaris, pensaves que et dedicaries al món de la investigació?

Vaig triar la carrera perquè volia ser investigadora. El meu somni era anar a l'Antàrtida en un vaixell d'investigació. Els documentals del National Geographic sobre les zones polars em van impressionar molt de petita, com també els de Jaques Cousteau. I vaig decidir que volia estudiar ciències del mar per poder realitzar el meu somni.

Què li diries a un estudiant que pensa dedicar-se a la investigació una vegada acabada la carrera?

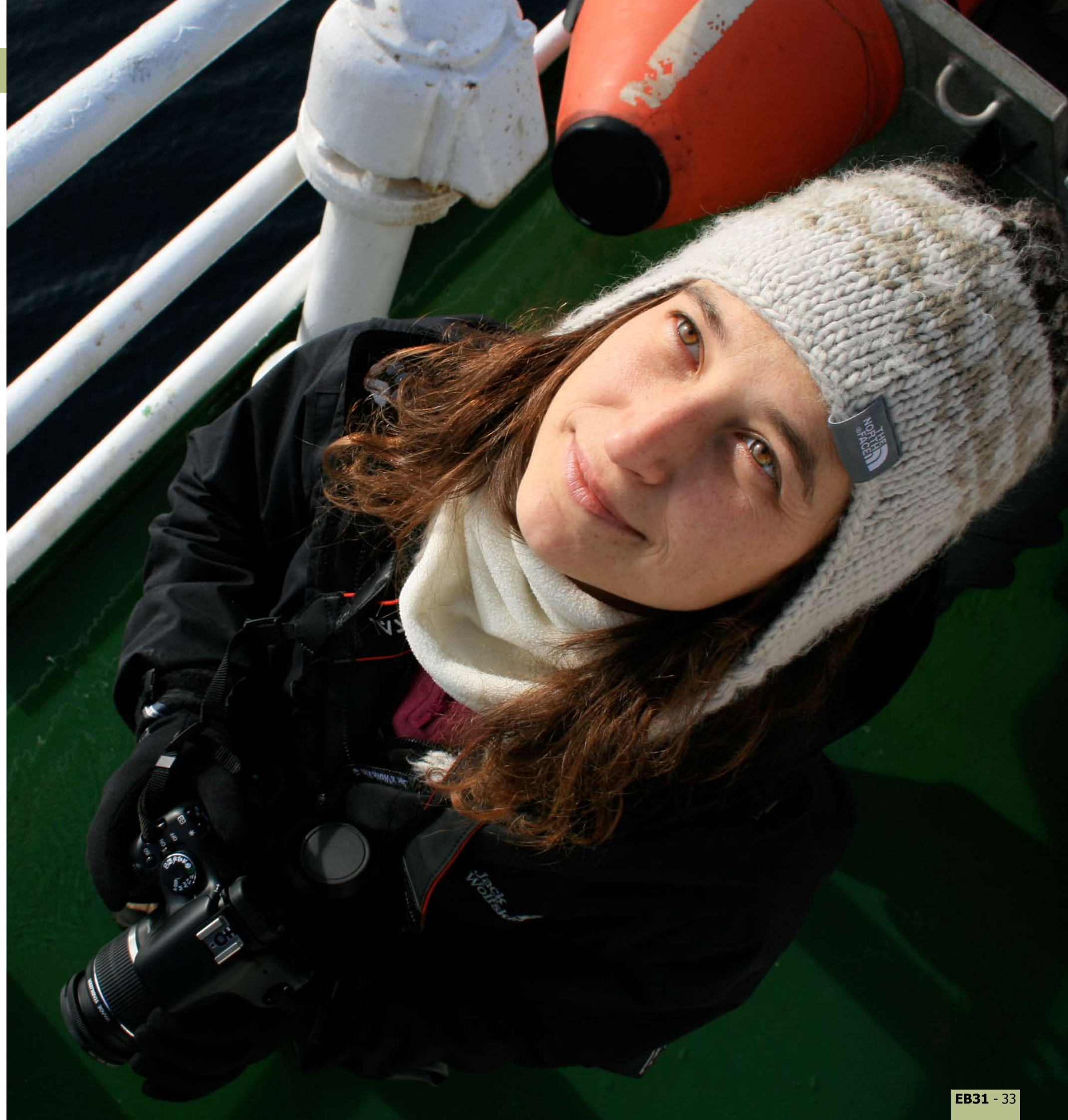
Que s'ho pensi dues vegades. És un món dur, on s'ha de fer molta feina, amb poc reconeixement. Ara mateix no és molt bona època per mor de la reducció presupostària i la poca consideració de molts governs autonòmics i estatals. Ajornen convocatòries, retarden resolucions, eliminen recursos... i ho compliquen als joves que s'hi volen dedicar. Però si realment és el que es desitja, s'ha de provar. La investigació aporta moltes coses bones. És un aprenentatge continu, fas coses diferents a cada instant, sense lloc per a l'avorriment. Les campanyes científiques donen moltes alegries. Pots visitar llocs remots si és necessari per a la recerca, això també és un altre estimul.

Els teus experiments estan dirigits a obtenir dades de l'oxigen dissolt a

les aigües. Per què serveix tot això? Ens en pots fer cinc cèntims? Està relacionat amb el canvi climàtic?

Un terme molt usat actualment és canvi global, que fa referència a tots els canvis que està experimentant el nostre planeta per mor de l'home. No és només canvi climàtic, sinó també altres pertorbacions com la sobrepesca, l'acidificació dels oceans, el trasllat d'espècies que poden ser invasores, etc. Un problema que afecta zones de tot el món és la disminució d'oxigen a zones costaneres. Aquesta disminució es deu al fet que empram de forma massiva adobs agrícoles fa dècades, i aquests arriben a la mar prest o tard. També hi arriben les aigües residuals urbanes, a través de rius, torrents i fosses sèptiques. Pel que fa a l'oxigen dissolt a la mar, fins ara només es tenien presents els nutrients inorgànics, però pensam que els orgànics també hi poden jugar un paper important. El projecte en què treball ho investiga. Per això faig experiments amb aigües de rius, depuradores, aigua de pluja o neu. La combinam amb l'aigua marina per veure quins canvis es produeixen i tenir una idea del que passa al Mar Bàltic. També experiment amb la temperatura. El canvi climàtic és un element que sempre s'ha de tenir present en qualsevol estudi global.

Creus que la gent és prou conscient dels problemes greus que amenacen el medi ambient?

Pens que cada vegada hi ha més consciència però, per ventura, encara no és suficient. Els canvis que hem causat els humans al planeta són d'una magnitud tan gran que ens han situat a una nova era geològica: l'Antropocè. Aquest terme va ser definit per Paul Crutzen (guanyador del premi Nobel de química l'any 1995). És un terme que sintetitza com l'acció humana està afectant el funcionament del planeta: hem alterat entre un terç i la meitat de la superfície terrestre, duplicant les terres de conreu en el darrer segle, a costa d'una reducció del 20% dels boscos, per exemple. La concentració atmosfèrica de diòxid de carboni ha augmentat un 30% i la de metà (un gas amb un potent efecte hivernacle) en més d'un 100% durant els 2 darrers segles. El nitrogen que es fixa artificialment per adob agrícola supera les taxes de fixació natural de tots els ecosistemes terrestres. Tot això sense parlar de la reducció de la biodiversitat que comporten tots aquest canvis. Molta gent desconeix l'abast i les conseqüències de

les nostres accions.

Què li diries a algú que et digui que el canvi climàtic és un invent de quatre catastrofistes?

Hi ha evidència científica que demostra que la temperatura ha augmentat durant el darrer segle a causa de l'acció humana. La comunitat científica hi està d'acord fa anys. Hi ha sectors amb interessos econòmics lligats als combustibles fòssils que s'hi resisteixen i miren de contrarestar aquestes dades amb campanyes per no perdre negoci. És evident que Mallorca està saturada de construcció, però sempre trobarem gent que ho nega perquè se'n beneficia i no vol acceptar cap canvi, al contrari. En general hi ha consciència dels problemes, una altra cosa és que per solucionar-los els vulguem acceptar i afrontar-los com toca.

La ciència arriba a la gent o creus que aquest idioma que parlau els científics és intel·ligible per al ciutadà? S'ha avançat en la divulgació

del món científic?

Es va avançant en la divulgació científica, però poc a poc. Als científics en general ens consta molt xerrar sense emprar paraules massa tècniques, per por de perdre rigor, però el que perdem és el públic que troba que el nostre llenguatge és massa complicat. Cada vegada s'és més conscient que la divulgació és molt important. Al cap i a la fi, la ciència es fa per a la societat i es important poder-la comunicar.

Creus que fan falta més Eduards Punset?

Sí, sense dubte fan falta més comunicadors científics que siguin capaços d'explicar senzillament la ciència.

Una societat que dedica milions a pagar sous de futbolistes i escatima en investigació és una societat malalta?

A mi me pareix que sí. Part del nostre futur passa per la investigació (salud, medi ambient, economia...). Alguns sols ho veuen com una despesa, però la ciència és

una inversió. Balears és una de les comunitats on menys s'inverteix en investigació de l'Estat espanyol, per davall del 1% del PIB, mentre que la mitjana de l'Estat és del 1,33% i l'europea per damunt del 2%. Són xifres preocupants. Cada vegada es té més clar que per sortir de la crisi necessitam investigació i desenvolupament (I+D) però, irònicament, és on primer han retallat.

En quina mesura han afectat el món científic els retalls econòmics deguts a la crisi?

Han tingut, tenen i tindran un efecte devastador. La majoria de contractes i beques que depenien de l'Estat s'han eliminat o reduït dràsticament i es preveu una disminució major en el futur. Ajudam a pagar els estudis a gent durant 15 anys, i quan és l'hora que retornin la inversió

que hem fet a la societat, els deim que no els volem, que se'n vagin a l'estranger. Engreixam el porc i l'aprofiten els americans o els escandinaus. Menys gent pot treballar fent investigació a l'Estat espanyol i, per tant, la recerca científica perdrà l'excel·lència que havia anat assolint en els darrers anys. La fuga de cervells es un fenomen àmpliament conegut que s'anirà agreujant al llarg del temps. A més, el retorn d'aquests cervells no es podrà dur a terme, ja que la majoria de contractes que es destinaven a retornar els investigadors que havien partit a ampliar els seus coneixement a l'estranger s'han reduït. Quan torni, és probable que m'hagi de dedicar a alguna altra cosa...

Tu has nascut en aquesta illa, i a causa dels teus estudis has estat uns quants anys fora. Ara treballes lluny d'aquí, a Suècia, ets una dona cos-

mopolita. Enyores la roqueta quan ets lluny?

I tant! No hi ha enlloc com Mallorca!

Quines són les teves aficions a les quals dediques el temps lliure?

Cada vegada tenc menys temps lliure... he, he... M'agrada molt la natura, sortir a caminar-hi i observar-la. Sóc un poc aficionada a l'ornitologia. M'agrada molt anar a nedar i bussejar, observant la vida marina, però per Suècia m'he d'accontentar amb la piscina (molt més avorrit!).

Em consta que ets una persona sensibilitzada amb el medi ambient i part del teu temps el dediques a la seva preservació. De quina manera ho fas i en quins àmbits?

He estat implicada en diverses platafor-

mes locals que han anat sorgint a Portocolom al llarg del temps. Quan era jove, abans de partir a estudiar, vaig formar part del col·lectiu Fora son, que s'oposava al projecte d'autopista Palma-Manacor, un projecte que pretenia allargar l'autopista de Llevant. Es va executar fins a Llucmajor i es pretenia arribar fins a Campos, Felanitx i Manacor. Volen estendre la ciutat de Palma arreu de l'illa, tal com van predir alguns geògrafs als anys 70. A Portocolom col·labor quan puc amb Quin Port volem?, sorgida per l'amenaça d'un macroprojecte de passeig marítim que pretenia transformar la primera línia de Portocolom, perdent identitat a canvi d'uniformitat. És el que es coneix com a banalització del paisatge: fer perdre als espais, urbans o no, la seva originalitat o l'interès cultural o simbòlic. La darrera amenaça a Portocolom ha estat la ampliació de la capacitat del port, amb la col·locació de pantalans i boies per a grans iots. Salvem Portocolom ha lluitat per evitar que això passés. Se n'ha fet una part, però la campanya ha estat molt potent i la gent ha evitat un disbarat enorme. Fa més de 10 anys que insistim en la necessitat de reparar el clauveram, que vessava dins la badia i la contaminava. Els darrers mesos l'Ajuntament ha fet obres i ha reparat canonades. Una petita batalla guanyada després de molt d'esforç. Aquest és el camí.

Sé que t'agrada la mar i aquest és un dels motius que t'han dut a encaminar la teva carrera. Però què és el que més t'atrau de la mar?

La seva immensitat i la tranquil·litat que es té quan s'hi està immers.

Tens alguna espècie marina o grup animal marí preferit? Per què?

En tenc molts! Una espècie a què tenc especial estima és la posidònia oceànica, el que es coneix popularment com a alga, tot i que no ho és (la posidònia és en realitat una planta marina). Constitueix un hàbitat molt important per a moltes espècies que l'empren com a zona de refugi, per a dipositar els seus ous... També és molt beneficiosa per a la costa, ja que ajuda a protegir-la en front a l'erosió, tant perquè fa disminuir la velocitat dels corrents com per l'efecte de l'acumulació de les seves fulles en zones costaneres. Malauradament, aquestes restes de posidònia són retirades de moltes platges, eliminant així la seva protecció natural i contribuint a la pèrdua d'arena. Una altra de les funcions que té és la de retenir partícules que hi ha surant a l'aigua, i ajuda així a mantenir la transparència de les nostres aigües. La posidònia és una espècie molt vulnerable. Té un creixement molt lent i moltes amenaces. Els vaixells que tiren les àncores a les seves praderies i l'arrebassen no són conscients del tresor que destrueixen.

A part de la mar, també t'agrada la muntanya. I en època de bolets anar a cercar esclata-sangs. Així doncs:

llom amb esclata-sangs o sípia amb sobrassada?

Mmm... m'ho poses difícil! em decantaré per una mescla de mar i muntanya diferent: esclata-sangs amb gambes. Boníssim!

També ets afeccionada al bon vi i entesa en la matèria. Quin és el vi que més t'agrada, ens podries fer alguna recomanació?

Me'n agraden molts. Però m'estim més els de la terra i ecològics, a poder ser. Per exemple un Butibalausí negre o un Jaume de Puntiró carmesí. Tots dos molt bons.

A casa teva manteniu vives algunes tradicions, com ara les matances. Creus que la cultura popular i les tradicions tenen la continuïtat assegurada amb el jovent?

No ho tenc clar. Per una banda crec que hi ha molta gent interessada en la cultura popular i les tradicions però, per l'altra, de cada vegada vivim en un món més homogeni. Això ens fa conscients del que tenim, però no sempre. Veig que hi ha joves que s'interessen per la cultura popular. Pens que l'obra de teatre Acorar per exemple, ha ajudat molt a fer pensar en l'esvaïment de la nostra cultura. Esper que això ens dugui a preservar-la.

Els pagesos han fet ciència sense sa-

ber-ho durant segles, seleccionant espècies i varietats, fent creuaments, elaborant formatges, embotits, conservant aliments, controlant el creixement de vegetals...i els científics saben fer de pagesos? En fas algun intent?

Algun. Però la veritat és que més bé faig el que em recomanen o manen, he, he. Sempre segueisc els consells de la gent gran que ha fet de pagesa, en sabem molt més que noltros o que els llibres. Quan vaig ser per Mallorca per Nadal vaig sembrar alls, però darrerament no puc fer gaire bé res a l'hort que tenim a Mallorca.

Així doncs mantens el teu propi hort?

Ara ja no, però altra gent se'n cuida. A Suècia no sabia com fer-ho. Amb una companya hem pensat en llogar un hortet per sembrar quatre coses, però haurem d'esperar a la primavera... ara no crec que pugui créixer res per aquí. Hi ha poques hores de llum i fa molt de fred.

Tornant al món de la ciència...a països com els Estats Units estan avançant molt corrents de pensament creacionistes que refusen i neguen les evidències científiques de la teoria de l'evolució. Quina opinió et mereix com a científica?

Tots sabem que no tenen cap ni peus. A això els ha portat el fanatisme religiós. Encara no entenc com hi pot haver debat en temes tan bàsics i tan demostrats.

A quin nivell t'interessa l'ornitologia?

M'agraden els ocells, però l'ornitologia m'interessa més bé com a oci. No sóc gaire bona identificadora, però pas gust d'anar a veure ocells i gaudir de la natura.

Dediques part del teu temps lliure a veure aucells? Són les aus marines les que més t'interessen?

No especialment. M'agraden molts de tipus d'aus. Tenc especial estima als traquets (*Saxicola torquata*). De petita el meu pare em deia traquet de manera carinyosa. Els becs d'alena (*Recurvirostra avosetta*) també em pareixen preciosos, amb les seves cames blaves i el cos blanc i negre tan elegant.

Imagina't un escenari natural on et trobis al paradís. Ens el pots descriure?

Crec que seria com m'imagin Mallorca als anys 30, abans del boom turístic. Plena de cales verges, on encara es podien veure vells marins. Cap xalet a sòl rústic... devia ser un autèntic paradís. Llàstima de tot el que ha passat després.

Què se sent en haver estat a un lloc tan llunyà de les rutes turístiques i tan remot com l'Antàrtida? En haver estat a un lloc on han anat tan poques persones? Què hi veres allà que ens pugui fer un poc d'enveja sana?

La vida marina d'allà és impressionant. Els pingüins, els llops marins, també vam veure un rorqual... molt impressionant. Però he de dir, que crec que em va impressionar una mica més l'Àrtic. Els ossos polars són magnífics i és un ecosistema molt fràgil, que està desapareixent quan es fon el gel polar per mor de l'escalfament global.

La veritat és que estat molt afortunada de poder anar a aquests llocs remots. És una experiència molt enriquidora i alhora indescriptible. De totes maneres, a l'Antàrtida ja es fan viatges turístics, no al continent (on jo tampoc hi he estat), sinó a les illes que l'envolten. De fet, a l'illa des de la que vam tornar (George King Island) hi ha un aeroport on no només hi volen científics, sinó també turistes...

Què aportes al GOB i que t'aporta el GOB?

No sé si li aport gaire. Ho intent. Des de la distància només puc donar suport telemàtic, des de les xarxes socials. El GOB m'aporta moltes coses, com per exemple que els bucs il·legals de Ses Covetes seran esbucats, gràcies a la lluita incansable de l'entitat. M'aporta la seguretat que algú vetlla i lluita per evitar desastres a la meua estimada illa. Som conscient que no es poden guanyar totes les batalles, però el fet que hi qui hagi algú defensant el territori m'aporta tranquil·litat. •

Sa Bassa de Morella

Per Xavi Méndez

Cetla rossa, *Anas crecca*

Avui coneixerem una de les zones humides més importants del parc Natural de s'albufera des Grau a Menorca: sa bassa de Morella. Per començar la nostra excursió, haurem de desplaçar-nos a l'extrem nord-est de l'illa. Per això, prendrem la carretera Me-7 que uneix els municipis de Maó i Fornells fins al creuer (situat entre el km 8 i el 9) amb la carretera secundària Cf-1, que du a Favàritx, i seguirem fins al final. Haurem d'estar molt atents

durant aquest recorregut. A la primavera s'hi poden observar grups importants de xoric cama-roig (*Falco vespertinus*) caçant a les tanques o descansant damunt els cables elèctrics de la vora de la carretera. A les primeres hores del dia, i fins ben entrat l'estiu, s'hi poden escoltar els cants territorials dels mascles de guàtlora (*Coturnix coturnix*), intercalats entre els estridents sons de la sú'l'era (*Emberiza calandra*). Amb l'arribada del fred, el protagonisme

l'adquireixen els grups de juies (*Vanellus vanellus*) que descansen durant el dia a les tanques embassades.

Un poc abans del cap de Favàritx trobarem a mà dreta una barrera que dóna accés al lloc de Son Camamil·la, i per on també transita el tram del camí de Cavalls que va des de Favàritx fins a es Grau. Abandonarem aquí el vehicle i ens disposarem a caminar. El camí està perfectament indicat, i tot i que el terreny és

irregular i pedregós la dificultat és mínima i la distància a recórrer no arriba al quilòmetre i mig. Caminarem per un àrea de gran valor geològic, a cavall entre la marina d'aladern menorquí (*Aro-Phillyreetum*), la planta dominant de la qual és l'aladern (*Phyllirea media* var. *rodriguezii*), exclusiva de Menorca, i la vegetació estrictament costanera dominada pels socarrells (*Lau-naea cervicornis*, *Astragalus balearicus* i *Dorycnium fulgurans*), arbusts espinosos

amb forma de coixinets exclusius de Menorca i Mallorca. És una zona rica en endemismes vegetals, com el mateix aladern menorquí, els socarrells, dues espècies de frígola (*Teucrium* spp.), la rapa mosquera (*Dracunculus muscivorus*), la margalida de la mar (*Senecio rodriguezii*), el safrà bord (*Crocus cambessedesii*) o la margalida tirrènica (*Bellium bellidioides*).

Ornitològicament parlant, a l'hivern ens sorprendrà l'abundància al llarg

del camí de ropits (*Erithacus rubecula*) i tords, dels quals podrem observar totes les espècies hivernants a l'illa: el tord blanc (*Turdus philomelos*), el tord burell (*Turdus pilaris*), el tord d'ala roja (*Turdus iliacus*), el tord rei (*Turdus viscivorus*) i el tord negre (*Turdus merula*). El xalambri (*Prunella modularis*), l'ull de bou (*Phylloscopus collybita*) i la titeta sorda (*Anthus pratensis*) entre d'altres, es mesclen amb espècies residents com la torrola caraput-

xina (*Galerida theklae*), els busquerets de capnegre (*Sylvia melanocephala*) i roig (*Sylvia undata*) o els passerells (*Carduelis cannabina*). A l'època de cria, és fa notar la presència de la titeta d'estiu (*Anthus campestris*), i tampoc és estrany veure famílies de perdiu (*Alectoris rufa*) corrent pels camins, conills (*Oryctolagus cuniculus*), algun mostel (*Mustela nivalis*) o les omnipresents sargantanes (*Podarcis sicula*).

A mitjan camí hi ha un desviament

cap a la mar que ens du a la platja de Presili. Al poc temps, trobarem el camí que ens conduirà a la part alta del sistema dunar de sa platja de Capifort, o de cala Tortuga com se la coneix popularment, on les llosetes i els gresos se substitueixen per l'arena. És des d'aquí d'on tindrem les millors vistes de la Bassa de Morella. Es tracta d'una petita llacuna prelitoral de 2'5 ha i poc fonda (un màxim de 1'2m), situada sobre materials impermeables i de caràcter semipermanent, que s'arriba a eixu-

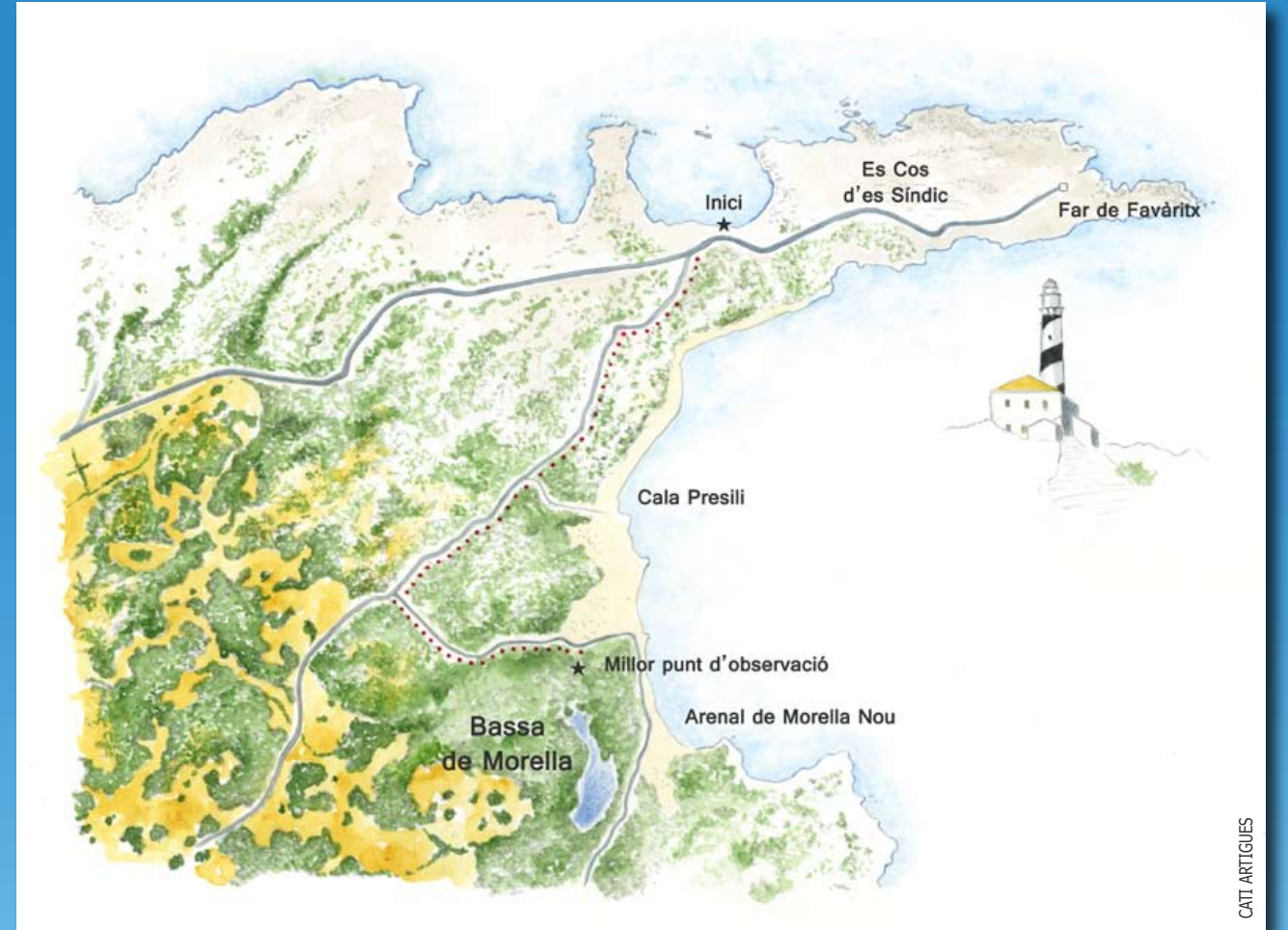
gar totalment els anys més secs, tot i que roman inundada tot l'any en condicions normals. La vegetació submergida està representada per algues com la clorofil·la (*Chara sp.*) que són font d'aliment d'un bon nombre d'aus aquàtiques, mentre que al voltant de la llacuna creix un bosc de tamarells (*Tamarix sp.*) molt ben conservat, que els dona refugi i bon lloc per fer el niu. A les espècies residents com la fotja (*Fulica atra*), la polla d'aigua (*Gallinula chloropus*), el coll blau (*Anas platyrhynchos*)

Cullerot, *Anas clypeata*

Cucullada, *Galerida theklae*

CATI ARTIGUES

o el soterí petit (*Tachybaptus ruficollis*), se'ls uneixen diferents espècies d'ànecs, agrons, arpelles i corbs marins (*Phalacrocorax carbo*) a l'hivern. Molts d'ocells migrants hi troben una zona de descans. Aquí, també hi tenen el seu lloc el calàpet (*Bufo balearica*), la granota (*Hyla meridionalis*), la tortuga d'aigua (*Emys orbicularis*) o algunes espècies de tallanasos i cavallets del diable. Si continuem el camí, baixarem a una de les moltes platges de la costa est del parc natural, totes d'una bellesa paisatgística innegable, però sense cap dubte, una de les més encisadores es aquesta, Cala Tortuga. Aquí, trobarem una vegetació diferent, on les espècies més característiques són el borro (*Ammophila*

arenaria), el lli de platja (*Pancratium maritimum*) i el card marí (*Eryngium maritimum*). També hi ha alguns endemismes com la camamil·la (*Santolina chamaecyparissus subsp. magonica*), la moixa (*Ononis natrix*) i la ruda de ca (*Scrophularia canina var. minoricensis*). Entre les dunes i el tamarigar, hi trobem bosquerrons de sivines (*Juniperus phoenicea subsp. eumediterranea*), on abunden els passeriformes. No tornarem a casa sense abans atracar-nos al cap de Favàritx, un dels llocs de l'illa que no deixa indiferent a ningú. Així com ens anem acostant, començarem a veure un dels cinc fars que guarden la costa menorquina, el far de Favàritx. Inaugurat el setembre de 1922, disposa d'un focus llu-

minós elevat a 28m del sòl i a 47m del nivell del mar, sobre una torre pintada amb franges negres en espiral. Al seu peu o als voltants és un bon lloc des d'on observar aus marines, principalment a les darreres hores del dia, o delectar-se amb el cant i la bellesa de la mèrlera blava (*Monticola solitarius*), sempre que els temporals ho permetin. Tot just abans del far, on acaba la carretera, trobarem el Cós des Síndic, bassa d'origen antròpic, de dimensions considerables i d'aigües somes que es troba en una depressió situada quasi al nivell de la mar i que és freqüentada per limícies i gavines. •

'13 Thebigyear MALLORCA

MARCARMEN ORIOLA

Per Josep Manchado

Si ens preguntessin perquè al llarg de l'any 2013 molts de nosaltres estarem fent un Gran Any, la gent de la qual va partir l'idea, que som els que habitualment seguim la migració de rapinyaires a Albercutx, segurament tots contestaríem que és la conseqüència d'haver vist en grup la pel·lícula "El gran any" de David Frankel. La resposta és en bona part certa, però probablement no és menys cert que, sense el magnífic llibre d'en Antonio Sandoval ¿Para qué sirven las aves? no estariem fent aquesta petita bogeria col·lectiva que és el Big Year Mallorca 2013, una bogeria que ens mantindrà ocupats al llarg del 2013 a tots els qui la fem.

La idea va agafar forma en un sopar dels amics de GORA (Grup d'Observació de Rapinyaires d'Albercutx) per a conèixer el nou bloc d'"Ocells rars de Balears", per parlar del llibre d'en Sandoval i per fer una projecció col·lectiva de "El gran any". Aquesta pel·lícula és una divertida comèdia, sense grans pretensions, però amb multitud de complicitats i situacions comunes amb tots els qui ens agraden els ocells. Té, a més, l'al·licient que està rodada en uns magnífics escenaris naturals i hi surten ocells espectaculars. Sense dubte, el film en va ser el detonant; però si el repte va aconseguir engrescar-nos a tots els

que estàvem sopant i veient la pel·lícula va ser perquè el llibre, d'obligada lectura, havia anat creant durant les setmanes prèvies el caliu i l'optimisme necessari perquè, en acabar de veure la pel·lícula, tots els presents sabéssim que el 2013 faríem un Gran Any, el nostre primer gran any.

Després ja va anar tot rodat, sobre tot amb la proximitat del principi de l'any. Si la trobada s'hagués fet a l'estiu segurament ens n'hauríem oblidat, però faltaven només tres setmanes per al dia màgic de l'1 de gener i no va hi va haver cap refredament: discutir les normes, fer una web, una pàgina de Facebook, dur un control mensual de la classificació, les rareses, les escapades, les altres illes... Sense adonar-nos-en i sense que ningú proposés de fer un "Big Year", el Gran Any estava a punt de començar i pocs dies després altres ornitòlegs d'àmbit estatal, inspirats en la nostra idea, llençaven en Facebook la mateixa idea a tot l'Estat: The Big Year Spain 2013.

Els dies següents ho vàrem fer públic a les xarxes socials i a la resta de companys del GOB i, de mica en mica, la gent es va animar a inscriure-s'hi, superant la por de ser qualificats de twitchers pels ornitòlegs més clàssics, fins a arribar als 39 ornitòlegs que a dia primer de gener

iniciem el 2013 havent deixat clar que fan el Gran Any. No cal dir que encara esteu a temps d'apuntar-vos-hi, l'experiència de ben segur serà enriquidora i positiva i, tot i haver començat el 2013, segueix obert el termini d'inscripció.

Tot i que òbviament hi haurà un guanyador, la idea principal és que guanyem tots, que cadascú dels participants surti al camp molt més del que sortiria sense fer el Gran Any, que tots veiem moltes més espècies de les que veiem cada any, fins i tot aquelles més oblidades per quasi tots, com els gorrons roquers del sud de l'illa o que passem unes hores a alguns dels caps mallorquins observant el pas d'aus marines, esperant-ne alguna poc habitual, en definitiva que els participants puguin gaudir molt més de la seva passió pels ocells.

L'objectiu, com us podeu imaginar, és observar el major nombre d'espècies possibles a Mallorca (no valen altres illes) en un any natural, amb l'incentiu que es durà un registre en diversos mitjans, de tal forma que la gent pugui anar veient quantes espècies porten els altres i es motiví més a buscar aquella que encara no ha vist

Perquè només Mallorca

Una pregunta que es va repetir els dies previs al començament de l'any, ha estat "per què només Mallorca?", la resposta és que des del grup inicial es va creure oportú que, al menys en aquest primer any, valguessin només els ocells vistos a Mallorca (sense comptar tampoc Cabrera ni Dragonera) per intentar que la situació de partida fos més equilibrada i no tinguessin més oportunitats els que viatgen sovint a les illes veïnes; la igualtat absoluta no existeix ni és possible, però la gent de GORA va creure que així augmentava la igualtat.

El club dels 200

A partir de les converses, missatges i càlculs fets en aquestes setmanes prèvies (quan llegíreu *Es Busqueret* ja estarem en ple Gran Any) sembla que a Mallorca la xifra màgica seran les 200 espècies i que els que vulguin estar entre els primers hauran de superar aquesta quantitat, entrant així en el selecte "+200 club", a imatge del "+700 club" dels Estats Units. No sabem si serà fàcil arribar-hi, ara tot són especulacions i converses de cafè, ja que, tot i que en teoria les espècies possibles són més de 400, contant rareses, divagants i accidentals, és molt probable que els qui superin les 200 sense dubte hauran fet un magnífic Gran Any.

Les espècies

Després de diverses discussions, la referència final per a establir quines espècies són vàlides i quines no, ha estat "l'Estatut de l'Avifauna Balear", de l'annex II de l'Anuari Ornitològic Balear (AOB-26) del GOB, concretament les categories A i B, mentre que no són vàlides les englobades a les categories C i D. En qualsevol cas, la llista que hem elaborat per al Gran Any està dividida en tres categories, ja que les espècies de les categories A i B estan separades en funció del seu estatut de raresa o no: La primera són els ocells "habituals", és a dir residents, estivals, hivernants o migrants, més o menys rars o abundants, però tots habituals a Mallorca. En total sumen 241 espècies i la seva observació no necessita ser homologada per cap comitè de rareses. El segon apartat són les rareses, ja siguin d'àmbit illenc o de tot l'Estat, de les quals s'han vist als darrers anys a Mallorca 145 espècies més. Són observacions que han de ser homologades pel comitè de rareses corresponent, però que a nivell del Big Year, per tal de poder anotar-se cada una d'aquestes espècies, caldrà fer i enviar la fitxa corresponent al comitè de rareses que pertorqui, ja sigui l'estatal si és raresa a l'Estat espanyol o al C.R. del GOB, si és raresa a les Illes. En un últim grup hi ha les espècies exòtiques, introduïdes o fuites de captivitat, que es corresponen amb la categoria C i D de l'annex II de l'AOB-26; aquestes

espècies no compten en cap cas. Cal tenir en compte que espècies com la perdiu o el faisà estan entre les d'aquesta categoria i, per més discussió que generin, no compten pel Gran Any. Abans d'anotar-nos una espècie, cal comprovar bé la llista i assegurar-se si són C (comunes), R (rareses, cal fer la fitxa) o E (no computen).

Les normes

Quant a les normes, són molt senzilles i les trobareu en un apartat d'aquest mateix exemplar d'*Es Busqueret*. Bàsicament són seguir el codi ètic per a l'observació d'ocells, informar mensualment de les espècies observades, l'àmbit territorial, les observacions i espècies vàlides i poca cosa més, tot i que el millor és llegir-les directament a l'apartat adjunt.

Altres experiències similars

Com ja hem dit, pocs dies després d'anunciar el nostre Gran Any, es va anunciar la posada en marxa d'un Big Year d'àmbit estatal i amb normes molt similars, tot i que amb la gran diferència que el Big Year Spain 2013 inclou quatre categories: la global, que compta tots els ocells vistos a tot l'Estat durant tot l'any 2013; la segona és l'anomenada àrea de campeg o local patch, amb una superfície màxima de 40.000 Ha., que inclou el territori ha-

bitual d'un observador; la tercera és des de casa, on només compten els ocells vist en o des de casa; i la quarta i molt interessant és una modalitat col·lectiva, ja que suma els ocells vist pels alumnes i professors d'un centre educatiu. Hi ha diversos companys de les Illes que participen a les tres primeres categories i, a l'àmbit estatal, molts dels millors i més coneguts ornitòlegs i naturalistes estan fent el seu Big Year, amb pàgines webs, blocs i altres eines d'Internet per a fer-ne el seguiment. Sense dubte, tot un èxit, tant a Mallorca com l'Estat. Així que, si encara no us heu decidit a fer un Gran Any, el vostre Gran Any, encara esteu a temps de fer-ho. Només han passat un dies, però gairebé totes les espècies hivernants encara són a l'illa i es poden veure abans que ens abandonin amb l'arribada del bon temps. Us hi esperam i ànims a tots! •

Engresca't amb nosaltres i participa en el Gran Any Mallorca 2013. Les normes són senzilles:

1.- El territori vàlid que es computa és només l'illa de Mallorca (no valen les altres illes, incloent Cabrera i Dragonera) i aigües properes (valen les sortides en barca i xumegar).

2.- El termini és un any natural. En aquesta primera edició serà de l'1 de gener al 31 de desembre de 2013.

3.- El guanyador serà aquell bird-watcher (observador) que observi més espècies, aplicant sempre el codi ètic de no donar per bona cap espècie sense estar-ne completament segur al 100%, ni utilitzar mitjans que atemptin contra el codi ètic.

4.- Es computaran totes les espècies naturals i salvatges observades en el medi natural, com també aquelles adaptades arribades de forma natural o reintroduïdes, que es corresponen amb els codis A i B de l'Annex II de l'AOB-26. No compten, per tant, els ocells escapats de captivitat de cap tipus tot i estar adaptats a l'illa (cotorres, àguiles reals, falcons de Harris, cignes numerats, bec de coralls, ànecs mandarins, etc.).

5.- No es compten per separat ni els híbrids ni subespècies de cap tipus (ex. la *Motacilla flava* només comptarà un cop, malgrat se'n vegin diferents subespècies).

6.- No compten individus vistos en centres de recuperació, fires, jornades d'anellament, capturats en xarxes o paranyes, col·leccions particulars, falconeria, etc.

7.- No compten els ocells morts (caçats, atropellats o morts al camp o la costa), tot i que es tindran en compte en cas d'empat.

8.- Per poder acceptar les rareses tant insulars com estatals, l'observador haurà d'haver-ne enviat l'informe al comitè de rareses corresponent.

9.- Cada darrer dia de mes, cada participant enviarà (si li és possible) a bigyearmallorca@gmail.com, a Facebook o cap altre web que s'indiqui, el nombre d'espècies que ha vist fins aleshores, per dur-ne la classificació i fomentar la participació de tots.

10.- Qualsevol dubte, controvèrsia o reclamació es decidirà per majoria entre tots els que estiguin fent el "Gran any"

Al bloc: <http://bigyearmallorca.blogspot.com.es/>
Al Facebook: <https://www.facebook.com/MallorcaTheBigYear2012>
Big Year Spain 2013: <http://thebigyearspain.blogspot.com.es/>
Al forumaus: <http://www.gobmallorca.com/forum/viewforum.php?id=10>

Publicacions

PLOS ONE la revista científica més gran del món quant a volum de publicació i dedicada principalment a la biologia i la medicina (1), acaba de publicar un article que condensa bona part de la feina feta els darrers 12 anys a Mallorca per evitar l'extinció de la milana (*Milvus milvus*). Es tracta d'un treball conjunt dels investigadors de l'IMEDEA (CSIC-UIB), l'Estació Biològica de Doñana (CSIC) i l'equip d'ornitòlegs del GOB. Els investigadors han aconseguit integrar dins un sol marc estadístic fins a quatre tipus de dades que han permès obtenir estimes més fiables i útils en la conservació de la milana.

Les dades de camp van ser obtingudes pel GOB entre 2000 i 2011, període en què es van marcar 146 milanes amb emissors de seguiment terrestre i marques alars. Aquest marcatge va permetre recuperar els exemplars que morien i analitzar-ne les causes. Per altra banda, es van censar anualment les parelles i es van obtenir les principals dades reproductores. També es van analitzar les dades de les milanes que entraren al centre de recuperació del COFIB. L'anàlisi simultani de totes les dades efectuat per Simone Tenan, autor principal de l'article, ha permès obtenir una estima fiable de la proporció d'adults reproductors, un paràmetre important difícil d'estimar al camp, i de la influència de la mortalitat per verí en la taxa de creixement de la població.

L'estudi revela que el verí va provocar el 43% de la mortalitat dins el primer

Demographic Consequences of Poison-Related Mortality in a Threatened Bird of Prey

any de vida de les milanes, i que va tenir un impacte encara major en els individus de més d'1 any, ja que va ser el responsable de la mort del 76% de les milanes localitzades, una taxa molt elevada que dona una idea de la gravetat del problema. Aquesta mortalitat es reflecteix en una reducció del 20% en el creixement de la població. La bona taxa de fecunditat de les milanes de l'illa (1,83 polls volats per cada parella) va permetre compensar, en part, l'alta mortalitat per enverinament.

La investigació publicada a PLOS ONE proposa mesures per concentrar els esforços de conservació de la població: "La gestió s'hauria de concentrar en l'eradicació d'enverinament il·legal i en la millora del seguiment, la vigilància i l'anàlisi d'episodis d'enverinament". Un diagnòstic forense precís té un paper clau en la investigació de l'enverinament, i es veu reforçat per tècniques com el marcatge amb emissors de seguiment.

Investigadors i ornitòlegs coincideixen en afirmar que "un increment del control del ús de verí ajudaria a reduir despeses públiques, com per exemple el manteniment artificial de punts d'alimentació per aucells carronyaires". Malauradament, però, els dràstics retalls en conservació d'espècies a les Illes Balears han

reduït a la mínima expressió el Pla de recuperació de la milana, que havia aconseguit aturar el declivi i duplicar la població existent en 10 anys.

Des de principis del segle passat, la milana reial està en disminució a tot Europa. A Espanya, el declivi ha estat dràstic i se la va declarar en Perill d'Extinció el 2011. A Mallorca, era un au relativament comuna fins fa dècades, però la seva població va disminuir a sols 8 parelles l'any 2000. Els treballs de conservació han permès recuperar la població fins a les 20 parelles, xifra en què es troba estabilitzada des de 2007.

L'article es titula "Demographic Consequences of Poison-Related Mortality in a Threatened Bird of Prey" (Conseqüències demogràfiques de la mortalitat per enverinament en un rapinyaire amenaçat). Els seus autors són Simone Tenan (IMEDEA-CSIC i Universitat de Pavia, Itàlia), Jaume Adrover i Antoni Muñoz (naturalistes del GOB), Fabrizio Sergio (Estació Biològica de Doñana-CSIC) i ha estat coordinar per Giacomo Tavecchia (IMEDEA-CSIC). Podeu consultar-lo de franc aquí:

<http://bit.ly/VIzigi>

Racó del lector

Un exemplar d'*Arenaria interpres* Favàritx (Menorca) al mes d'agost de 2012

Aquest bonic ocell, hivernant escàs a Menorca, gairebé insòlit, té el nom de remena-rocs, picaplatges o girapedres, que no són més que traduccions directes del nom anglès *Turnstone* (aquí hauríem de dir-ne giracòdols o tombacòdols) per l'afició que té de girar amb la força del cap i el bec els còdols i aixecar les algues, fustes i altres elements de les costes i les platges, preferentment codolers, on busca l'aliment que s'hi amaga: insectes, crustacis i altres invertebrats. Les diferents guies i censos disponibles ens indiquen que a l'hivern arriba molt ocasionalment i escassament a les costes i platges de Mallorca i les Pitiüses, després d'haver recorregut una llarga distància, procedent de molt al Nord, a la tundra àrtica. Però veure'l a l'estiu a Menorca, amb aquest atractiu plomatge propi de l'època de reproducció, quan li correspon ser al seu hàbitat originari de les zones circumpolars, és una autèntica raresa. Vaig observar-lo el dia 25 d'agost de 2012 a les pedres de Favàritx, a 100 metres escassos del far, esvelt i solitari.

Delfín Tió Casas, Sant Climent (Menorca).

¿Cómo puede un auto equivocarse tanto?

Per **José L. Greño**

Qualsevol lector habitual (i apassionat) de Mafalda reconeixerà fàcilment el títol de la nota. Per als qui no ho són, aquí hi ha una breu explicació. Miguelito, mirant passar cotxes, profetitzà: el següent serà blanc! I tot plegat apareix en escena un cotxe negre. El pensament de Miguelito no pot ser més humà: "¿cómo puede un auto equivocarse tanto?".

Una cosa semblant ens ocorre als ornitòlegs quan, una vegada al camp, veiem alguna cosa que no ens quadra. No és part de la variabilitat de la natura allò que estem observant; al contrari, busquem adjectius pejoratius com bitxo híbrid, mutant o semblants que ens confirmen que la normalitat establida per nosaltres ha estat ignorada per un individu rebel.

Un d'aquests exemplars anàrquics fou observat al Port de Castelló (Comunitat Valenciana) el 8 de novembre del 2012 (foto 1), on l'espècie és hivernant comuna i abundant. Es tracta, sense cap mena de dubtes, d'una gavina de cap negre (*Larus melanocephalus*). El que costa més de saber és la seua edat. I costa, fonamentalment, perquè aquest exemplar "s'ha enganyat" i ha fet una muda estranya que no quadra amb el que hi ha descrit per a l'espècie.

Foto 1

Però, abans de tot, com muda aquesta gavina?

A la tardor-hivern, moment en què va ser observat l'individu, podem distingir fins a 3 franges d'edat en aquesta espècie: individus nascuts al darrer període reproductor (joves), individus nascuts fa 2 períodes reproductors (subadults) i individus nascuts fa més de 2 períodes reproductors (adults). La diferència és molt clara, i de manera general només cal atendre un parell de característiques que s'expliquen a continuació:

1. Joves: mantell i grans cobertores color gris. Cobertores mitjanes i petites amb quantitat variable de plomes de niu (marrons). Primàries negres. Rectrius blanques amb punta negra. Bec i potes obscurs (foto 2).

2. Subadults: mantell i cobertores grises. Primàries negres amb les puntes blanques. Rectrius blanques. Bec taronja amb punta fosca. Potes intermèdies entre jove i adult (foto 3).

3. Adults: mantell i cobertores grises. Primàries i rectrius blanques. Bec tricolor, de punta a base groc, negre i roig. Potes roges (foto 4). Com es pot veure, totes les imatges presentades d'auells típics cor-

responen a individus anellats com a polls. D'aquesta manera podem estar segurs que no hi ha cap tipus de dubte de la seva edat en el moment de l'observació. És ara, i per comparació amb aquests exemplars, quan és fàcil adonar-se de com és d'estranya la nostra gavina protagonista.

Si atenem al que s'ha comentat abans del plomatge, quadra amb el d'un individu de primer hivern: cua amb negre terminal, restes de plomatge juvenil a les cobertores mitjanes i petites i primàries negres. Però les potes i el bec, totalment taronges, són les típiques d'un adult... REPRODUCTOR! (foto 5). A més a més, també el cridaner caputxó negre és típic d'aus en període reproductor. Com pot ser que un individu nascut enguany tingui aquestes característiques? És impossible que les retingui ja que mai les ha desenvolupades abans. Per tant, es tracta realment d'un jove?

Hi ha dues hipòtesis plantejades, i com que la gavina no duia anella ni va ser estudiada a la mà, potser mai sabrem la veritat...

1. És tracta d'un individu jove amb una súper expressió inusual –en el temps de les hormones sexuals (testosterona).

Això l'ha fet desenvolupar abans d'hora característiques reproductores com la coloració vermella de bec i potes, així com el caputxó cefàlic negre. Podríem dir que aquest exemplar bull més que una locomotora... Com que la testosterona, a més del plomatge, també regula entre d'altres l'agressivitat, la seva presència en altes quantitats explicaria també el fet que aquesta gavina concreta tingui un comportament agressiu i solitari, tal com va ser observat.

2. Potser es tracta d'un exemplar subadult a adult (qui ho sap!) que, a més de retenir característiques reproductores, també manté les pròpies dels juvenils al plomatge. És a dir, es tractaria d'un indivi-

du amb problemes per acabar les mudes ja encetades (jove a subadult o adult i reproducció a hivernada). El fet que gavinés d'una edat determinada mantinguin característiques de plomatge d'estadis previs ja s'ha vist, per exemple, al gavià argentat (*Larus argentatus*) on exemplars amb 7-8 anys poden presentar plomatges amb símptomes juvenils.

Cal dir que, tot i que la gavina capnegra és una espècie amb una distribució prou àmplia (vora 182.000 km²) i població de mida considerable, aquest és només el segon cas en què hi ha constància d'un exemplar amb les característiques esmentades. La primera observació va tenir lloc el 7 de desembre de 2009 al Llac Duran-

kulak (Shabla, Bulgària). Per tant, podem considerar que, en efecte, sigui el que sigui el que hem vist, es tracta d'un fet molt poc habitual a la espècie en qüestió.

I és que són aquestes coses les que fan de les gavinés (i d'altres Charadriformes, com ara els limícoles) un món tan meravellós. No res és senzill, les espècies no són sempre fàcilment identificables i, quan ho són, no sempre està clar a quina franja d'edat pertanyen... Un univers complex que, potser per aquestes mateixes característiques, enganxa tant a qui comença a introduir-s'hi. Podríem dir que, en resum, són "autos empeñados en equivocarse". •

Foto 2

Foto 3

Foto 4

Foto 5

Estatus a les Balears

La gavina capnegra o gavina de cap negre (*Larus melanocephalus*) és un hivernant escàs a Mallorca i Eivissa i rar a Menorca i Formentera. En migració, és rar a Menorca i escàs a Mallorca i Eivissa. També se'n solen veure exemplars aïllats durant la primavera i l'estiu, moltes vegades a colònies de gavina de bec vermell (*Larus audouinii*). Hi ha una dada segura de reproducció d'una parella el 1984 i s'han produït casos d'hibridació entre ambdues espècies. A Mallorca, les dues localitats on es veuen exemplars regularment, tant durant la migració com a l'hivern, és a s'Albufera i al port de Palma.

Identificació

Curleres

Per **Jordi Muntaner**
Dibuixos de **Cati Artigues**

Curlera reial (*Numenius arquata*) i Curlera cantaire (*Numenius phaeopus*) Les dues espècies es poden observar a les Balears i, ja que s'assemblen bastant, intentarem veure com podem diferenciar-les més fàcilment. Són aucells inclosos dintre del gran grup no taxonòmic dels limícoles, aus dels llims que freqüenten ambients costaners fangosos i zones humides. Pertanyen a l'ordre dels Charadriiformes i, dins d'aquest, a la família Scolopàcids.

La curlera reial és un hivernant escàs a Mallorca i rar a Menorca i a les Pitiüses, mentre que en migració és escàs a Mallorca i rar a la resta d'illes. El millor lloc per observar aquesta espècie és, sense cap dubte, el Salobrar de Campos. La curlera cantaire està catalogada com a hivernant rar a Mallorca i a Eivissa i com a migrant escàs a totes les illes. És una espècie que aquí s'observa principalment a costes rocoses baixes i també a zones humides. Ambdues espècies poden coincidir tant en migració com a l'hivern, però si

les veiem juntes serà, segurament, a qualche zona humida, ja que la curlera reial no sol freqüentar la costa.

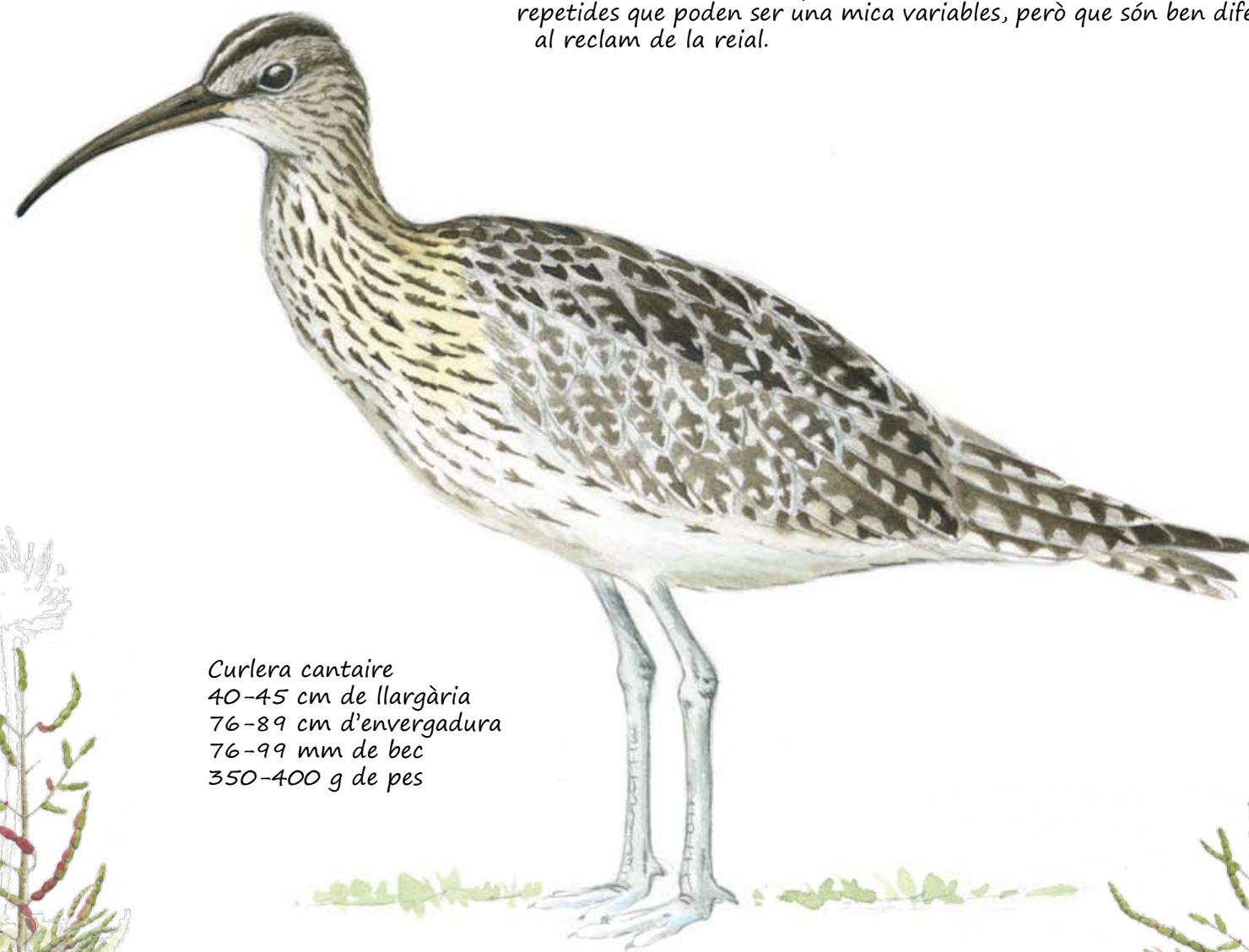
Els aucells del gènere *Numenius* es caracteritzen pel bec llarg i corbat (*numenius* en grec antic significa lluna nova i, per tant, fa referència a la curvatura del seu bec); potes relativament llargues i de color gris blavós; plomatge profusament clapat de petits dibuixos marrons (parts dorsals més clares a la curlera reial i una mica més fosques a la cantaire; tret però que, difícilment, en servirà per la seva identificació); parts inferiors blanquinoses; carpó en forma de cunya blanca; en vol, a més a més, el bategament d'ales és més lent en la primera i una mica més ràpid en la segona.

Hi ha un parell de detalls que ens permetran diferenciar-les en el camp. El més important i un dels més característics és el disseny del cap. La curlera reial presenta un fi estriat de petites plomes blanques i negres i la curlera cantaire exhibeix al pili dues franges fosques molt evidents i una cella blanca bastant marcada. A més, hi ha altres diferències, però més difícils d'apreciar al camp, especialment si no les veiem juntes. La curlera reial és més gran (és el limícola europeu de major talla), té les potes més llargues i el bec bastant més llarg i uniformement corbat, però que en els mascles es més curt i s'assembla al de l'altra espècie. A l'hivern presenten una zona rosada a la base de la mandíbula inferior bastant característica. També és molt característic el seu reclam quan es troba a les zones d'hivernada: un melancòlic "curl-li" que emet en vol i que repeteix un parell de vegades, clarament diferenciable del cant de l'altra espècie.

La curlera cantaire és una mica més petita i amb potes més curtes (detalls que no es poden apreciar bé si no es veuen les dues espècies juntes) i presenta un bec més curt que les femelles de la curlera reial, però que sembla més ganxut a causa d'una major curvatura de la punta. El cant pot iniciar-se com el de la curlera reial, però continua amb una sèrie de notes curtes repetides que poden ser una mica variables, però que són ben diferents al reclam de la reial.

Curlera reial
50-60 cm de llargària
90-110 cm d'envergadura
9-15 cm de bec
540-1000 g. de pes el mascle i 700-1300 g la femella.

Curlera cantaire
40-45 cm de llargària
76-89 cm d'envergadura
76-99 mm de bec
350-400 g de pes

Karl Lagerfeld

Biel Company

**Segons qui les manegi,
pot crear un p... desastre**

Prou retallades als espais naturals!

Fes-te del GOB

Visita www.gobmallorca.com i uneix-te a nosaltres